

การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา
ชุมชนหลังวัดโพธิ์
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

นางสาวเพ็ญดา แผลงสร

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต
สาขาเทคโนโลยีการจัดการ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี
ปีการศึกษา 2544

หน้าอนุมัติ

อาจารย์ที่ปรึกษา และกรรมการสอบ ได้พิจารณาสารนิพนธ์ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตสาขาการจัดการและการประเมินโครงการของสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารีได้

อาจารย์ที่ปรึกษา

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ)

กรรมการสอบ

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พวงเพ็ญ อินทรประวัติ)

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริลักษณ์ อุตสาหะ)

อนุมัติให้สารนิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ

.....
(รองศาสตราจารย์ทรงพร ทาเจริญศักดิ์)
คณบดีสำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม

วันที่..... เดือน..... พ.ศ.

เพื่อลดฯ แผลงศร : การประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง : กรณีศึกษา

กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

อาจารย์ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัต, 182 หน้า

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมาครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ในการประเมินเพื่อ ศึกษากระบวนการดำเนินงานของ กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ในด้านต่าง ๆ ซึ่งวิธีการดำเนินการประเมินใช้รูปแบบของซีพีพี (CIPP Model) เป็นตัวกำหนดกรอบและขอบเขตของการประเมินโครงการ

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมินครั้งนี้ เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างผู้กู้ยืมเงินจากกองทุน 11 คน สมาชิกของกองทุนที่ไม่ได้กู้เงิน 15 คน และประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ 39 ครอบครัว

การเก็บรวบรวมข้อมูลและเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล คือ แบบรายงาน 1 – 12 ซึ่งสำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสภานโยบาย เป็นผู้ออกแบบเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับชุมชน

ผลการประเมินโครงการพบว่า กระบวนการดำเนินงานของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ บรรลุซึ่งวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ส่งผลให้ชุมชนหลังวัดโพธิ์ และกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการพึ่งพาตนเองของชุมชนและสมาชิกในชุมชนมากขึ้น

โดยภาพรวมของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์มีปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านบวกและด้านลบ ที่ช่วยส่งเสริมและขัดขวางการเติบโตของกองทุน ซึ่งปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น เป็นปัญหาที่ทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันในการคิดค้นแนวทางในการดำเนินการแก้ไขปัญหา ที่จะทำให้การดำเนินงานของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ บรรลุตามวัตถุประสงค์ให้ได้มากที่สุด นำมาซึ่งประโยชน์อันแท้จริงที่จะเกิดขึ้นส่งผลถึงประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ และประชาชนของประเทศสืบไป

สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ

ปีการศึกษา 2544

ลายมือชื่อนักศึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ร่วมปรึกษา.....

กิตติกรรมประกาศ

ผู้ประเมินโครงการขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พวงเพ็ญ อินทรประวัดี อาจารย์ที่ปริญญานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ขวัญกมล กลิ่นศรีสุข ดร. มัลลิกา สังข์สนิท และคณาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะตลอดจน แก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ จนทำให้สารนิพนธ์ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ได้กรุณาใช้เวลาในการให้คำแนะนำ ให้ข้อคิดเห็น และตรวจแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสม

ขอขอบพระคุณ คุณต้น ชื่นชม ประธานชุมชนหลังวัดโพธิ์ คณะกรรมการกองทุน ประชาชนชุมชนหลังวัดโพธิ์ทุกท่าน ที่ให้ข้อมูล และให้ความอนุเคราะห์ในด้านต่าง ๆ

ขอบคุณ คุณอรัญญา มานะเอกพันธ์ และคุณปรัชญา จันทักต์ ที่ให้ความช่วยเหลือและเป็นกำลังใจ ตลอดจนผู้เกี่ยวข้องทุกท่าน ที่ได้มีส่วนให้งานประเมินโครงการครั้งนี้ดำเนินไปได้ ด้วยความสำเร็จเป็นอย่างดี

ความสำเร็จและคุณค่าของสารนิพนธ์ฉบับนี้ ขอมอบแด่บุพการีของผู้ประเมินโครงการคือนาวาอากาศตรีสุวรรณ แผลงศรี อาจารย์อภिरดี แผลงศรี และนายสราวุธ แผลงศรี ผู้มีพระคุณตลอดจนคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้แก่ผู้ประเมิน

เฟื่องลดา แผลงศรี

สารบัญ

บทที่	หน้า
1 บทนำ.....	1
1. ความสำคัญและความเป็นมา.....	1
2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	2
3. กรอบความคิดทฤษฎี.....	2
4. วิธีดำเนินการ.....	3
5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ.....	5
2 ทัศนัวรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	6
2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	7
3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง...	11
4. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล.....	14
5. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ.....	16
6. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ.....	17
3 วิธีดำเนินการประเมินโครงการ.....	20
1. รูปแบบการประเมินโครงการ.....	20
2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	22
3. ตัวแปรและตัวชี้วัดการประเมิน.....	22
4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน.....	33
5. การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	34
6. การวิเคราะห์ข้อมูล.....	36

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4 ผลการติดตามการประเมินโครงการ.....	38
1. ผลการประเมินบริบทชุมชน.....	38
2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม.....	47
3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้รู้.....	52
4. ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ.....	53
5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ.....	54
5 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	61
1. สรุป อภิปรายผล.....	61
2. ข้อเสนอแนะ.....	70
บรรณานุกรม.....	73
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	75
ภาคผนวก ข.....	77
ภาคผนวก ค.....	79
ภาคผนวก ง.....	81
ภาคผนวก จ.....	87
ภาคผนวก ฉ.....	103
ภาคผนวก ช.....	112
ภาคผนวก ซ.....	114
ภาคผนวก ฌ.....	126
ภาคผนวก ฎ.....	180

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
1 กรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ.....	3
2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง.....	15
3 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์.....	21

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1 จำนวนของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร.....	44
2 รายได้ของประชาชนในชุมชนต่อปีในแต่ละครอบครัว.....	46

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและความเป็นมา

ในอดีตคนไทยอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่เป็นครอบครัวแบบขยาย ในการดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง อยู่อย่างพอเพียงในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพอยู่กับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวยมีความอุดมสมบูรณ์ ลักษณะเด่นทางสังคมเป็นสังคมที่เอื้ออาทร และถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน (สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ [สกร.], 2545)

ในปัจจุบัน ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น และสำหรับหลาย ๆ แห่งวิกฤตเศรษฐกิจ ได้ลุกลามกลายเป็นวิกฤตทางสังคม เช่น ปัญหาสภาพครอบครัวเกิดการแตกแยก ปัญหาโสเภณี ปัญหาโรคเอดส์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ปัญหาดังกล่าวมาจากสาเหตุ จากแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่ผ่านมา (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2544) จากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้น ส่งผลกระทบโดยตรงต่อคนและสังคมไทยเกิดการว่างงานเพิ่มขึ้น มีการอพยพแรงงานกลับถิ่น และการลดลงของรายได้และคุณภาพชีวิตภาวะเศรษฐกิจหดตัว ด้วยเหตุนี้ภาครัฐจึงได้ตระหนักถึงความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้หันมาพึ่งตนเอง คิดเป็น ทำเป็น รู้จักการตัดสินใจและแก้ปัญหาได้ ตามแนวคิดในส่วนหนึ่งของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 – 2544 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ [สศช.], 2544) ต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545 – 2549 ได้ปรับปรุงเป้าหมายการพัฒนา โดยอัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจแบบพอเพียง ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดช (รัชกาลที่ 9) มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยยึดหลักทางสายกลาง เพื่อให้ประเทศรอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจ สามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคง และนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุล มีคุณภาพ และยั่งยืน ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงต่าง ๆ

รัฐบาลโดยการนำของ ฯพณฯ พันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้เห็นความจำเป็นของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะการเรียนรู้ที่จะพึ่งตนเอง ของชุมชนหมู่บ้านจนเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหมู่บ้าน จึงมีนโยบายเร่งด่วนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งละหนึ่งล้านบาท โดยใช้ชื่อโครงการว่า “กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง” มีพื้นที่เป้าหมายในการดำเนิน

โครงการทุกจังหวัด เป็นจำนวน 74,881 หมู่บ้าน โดยมี นายสุวิทย์ คุณกิตติ ดำรงตำแหน่ง ประธานกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สำนักคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

เนื่องจากหมู่บ้านและชุมชนเมืองมีความพร้อมในการจัดการกองทุนแต่ละแห่งไม่เท่ากัน เช่น ชุมชนที่มีความพร้อมที่จะจัดการกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองได้ทันที หรือชุมชนที่ยังไม่สามารถจัดตั้งกองทุนได้ในบางด้าน (สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม, 2544) อาจทำให้เกิดปัญหา หรืออุปสรรคต่อการดำเนินงานให้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมาย ด้วยเหตุนี้ผู้ประเมินจึงได้ทำการศึกษาและประเมินโครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัด นครราชสีมา เพื่อจะทราบว่า โครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ บรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการดังกล่าวมากน้อยเพียงใด และเพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ เกิดการพัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างรายได้ พัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคม เศรษฐกิจ และเพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

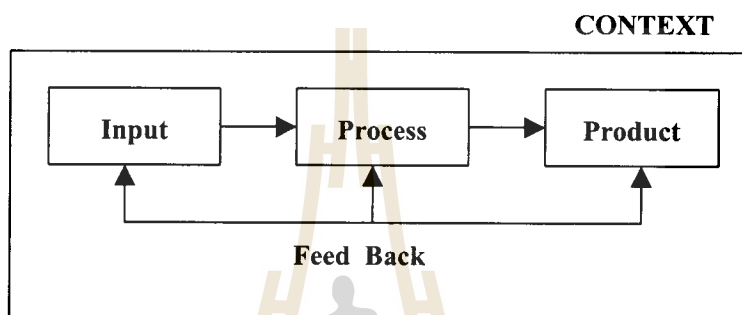
ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมืองของชุมชนหลังวัดโพธิ์ ซึ่งชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้รับการจัดสรรเงินหนึ่งล้านบาทและกองทุนอยู่ในระหว่างการดำเนินงานยังไม่สิ้นสุดโครงการ การประเมินโครงการนี้ จึงมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. เพื่อศึกษากระบวนการดำเนินงานของโครงการกองทุนชุมชนเมืองชุมชนหลังวัดโพธิ์
2. เพื่อค้นหาปัญหาหรืออุปสรรคที่มีผลต่อการดำเนินงานของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ เพื่อนำมาเป็นข้อเสนอแนะพัฒนาปรับปรุงโครงการต่อไป
3. เพื่อประเมินว่าโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีผลทำให้ชุมชนหลังวัดโพธิ์ เกิดการพัฒนา ตามวัตถุประสงค์ของโครงการในด้านใดบ้าง

3. กรอบความคิดทฤษฎี

การประเมินโครงการครั้งนี้ผู้ประเมินได้กำหนดกรอบแนวคิดในการประเมิน โดยอาศัย ทฤษฎีเชิงระบบในรูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดลของสตัฟเฟิลบีม ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ชีพฟ์โมเดลเป็นที่นิยมใช้ เพราะนักประเมินจะได้ข้อดีข้อบกพร่อง และประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี ซึ่งนับได้ว่าเป็นการรับข่าวสารแบบสะสม ช่วยในการตัดสินใจของผู้ประเมินเป็นอย่างมาก ทั้งยังเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติ จึงเป็นที่นิยมอย่างกว้างขวาง

สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam) ได้ให้ความหมายของการประเมินว่า เป็นกระบวนการของการวิเคราะห์เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ในการตัดสินใจในทางเลือกต่างๆ ที่มีอยู่ โดยจะประเมินในด้านการประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) (สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) ดังภาพแผนภูมิที่ 1 (ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา, 2545)

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดทฤษฎีระบบ

4. วิธีดำเนินการ

การประเมินครั้งนี้ผู้ประเมินได้ดำเนินการโดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล จากแหล่งข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องตามความเหมาะสมของข้อมูลเพื่อนำมาประกอบการดำเนินงาน ซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ ขั้นการหาแหล่งข้อมูล ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.1 ขั้นการหาแหล่งข้อมูล

เป็นขั้นแรกของการดำเนินงานประเมิน โดยผู้ประเมินดำเนินการหาแหล่งข้อมูล ดังนี้

4.1.1 แหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primara Data Source) ผู้ประเมินได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต สัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ เน้นการเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนเพื่อทราบทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งจะเป็นวิธีการที่สามารถรับทราบข้อมูลได้โดยตรงตามความเป็นจริงจากบุคคล กลุ่มเป้าหมายที่ต้องการศึกษา

4.1.2 แหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) ผู้ประเมินรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว ได้แก่ เอกสาร บทความ รายงานประจำปี เป็นต้น ซึ่งการนำข้อมูลที่ได้จากแหล่งข้อมูลนี้ ผู้ประเมินตรวจสอบและศึกษาทบทวนเพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีประสิทธิภาพ ถูกต้องแม่นยำยิ่งขึ้น

4.2 ขั้นการเก็บรวบรวมข้อมูล

เมื่อได้แหล่งข้อมูลในการดำเนินการประเมินโครงการ คือ แหล่งข้อมูลจากการสังเกต สัมภาษณ์โดยตรงจากผู้ประเมินและข้อมูลจากแหล่งที่มีผู้เก็บรวบรวมข้อมูลและได้สรุปไว้แล้ว ผู้ประเมินจึงดำเนินการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลซึ่งสามารถจำแนกออกได้ 2 ลักษณะ คือ

4.2.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ (Quantitative Data) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบของตัวเลข ข้อมูลที่ได้นี้จะสามารถนำมาวิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีทางสถิติ ข้อมูลที่ผู้ประเมินเลือกใช้ในเชิงปริมาณ ได้แก่ จำนวนครัวเรือนในชุมชน จำนวนสมาชิกในแต่ละครัวเรือน รายได้ของคนในชุมชน จำนวนผู้กู้ยืมเงินจากกองทุน เป็นต้น

4.2.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Data) ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพผู้ประเมินดำเนินการโดยวิธีการสอบถาม สัมภาษณ์ชาวบ้านในชุมชนเกี่ยวกับเรื่องความรู้ความเข้าใจ ทักษะคิดที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพทำให้สามารถเข้าใจถึงความหมายของข้อมูลที่ชัดเจนและยังสะท้อนให้เห็นภาพความเป็นจริงได้มากกว่าการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ

ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งสองประเภทนี้ผู้ประเมินดำเนินงานในรูปแบบการมีส่วนร่วมในชุมชนอย่างใกล้ชิด ซึ่งเป็นวิธีที่มีความสำคัญมากเนื่องจากจะได้รับความแม่นยำในการเก็บข้อมูลแล้ว ยังสามารถทราบถึงแนวคิด พฤติกรรมความต้องการของสมาชิกในชุมชน และเป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในชุมชนหรือสิ่งแวดล้อมใกล้เคียง

4.3 ขั้นการวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นขั้นสุดท้ายหลังจากได้แหล่งข้อมูลและเก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้ว ผู้ประเมินนำรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อให้ได้ข้อสรุปของข้อมูลที่สามารถนำไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงการต่อไปได้ในอนาคต

5. ผลที่คาดว่าจะได้รับจากการประเมินโครงการ

1. ได้ทราบกระบวนการจัดตั้งและการบริหารจัดการกองทุนหนึ่งล้านบาทของชุมชนหลังวัดโพธิ์
2. ได้ทราบถึงปัญหาหรืออุปสรรค ที่มีผลต่อการดำเนินงานกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ เพื่อเป็นแนวทางพัฒนาปรับปรุงโครงการกองทุนต่อไป
3. ได้ทราบว่าโครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้พัฒนาตามวัตถุประสงค์ของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านต่างๆ

บทที่ 2

ปรัทัศน์วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้ให้ความสำคัญในส่วนของการศึกษาหรือค้นคว้าเอกสารที่เกี่ยวข้องเพื่อประโยชน์ต่อการนำข้อมูลนั้นมาใช้อ้างอิงและวิเคราะห์โครงการทำให้สามารถกำหนดตัวแปร และประเด็นปัญหาในการประเมินได้อย่างถูกต้องและเหมาะสม (สุวิมล ตรีภานันท์, 2542)

ในบทนี้ได้แบ่งเนื้อหาออกเป็น 6 ตอน โดยรวบรวมเนื้อหารายละเอียดจากเอกสารต่าง ที่เกี่ยวข้องกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนี้

ตอนที่ 1 นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

ตอนที่ 2 ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 3 หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตอนที่ 4 หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพชีโมเดล

ตอนที่ 5 การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

ตอนที่ 6 เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

1. นโยบาย หลักการ วัตถุประสงค์กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1.1 นโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นการเสริมสร้างกระบวนการพึ่งพาตนเองและของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ในด้านการเรียนรู้ การสร้างและพัฒนาความคิดริเริ่ม และการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างศักยภาพทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2544)

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

1.2 หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หลักการสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ คือ การมีความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง การมีประสบการณ์การบริหารจัดการกองทุน มีหน่วยงานราชการเป็นผู้สนับสนุนส่งเสริมในด้านต่าง ๆ มีคณะกรรมการติดตามประเมินผล และมีเครื่องมือชี้วัดประสิทธิภาพกองทุน

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

1.3 วัตถุประสงค์ในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง มีวัตถุประสงค์ คือ เป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองเพื่อการลงทุน ส่งเสริมพัฒนาชุมชนให้มีความสามารถบริหารจัดการกองทุน สร้างการพึ่งพาตนเองให้เกิดในชุมชน เรียนรู้การแก้ปัญหา ส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจในระดับฐานราก และสร้างความเข้มแข็งในชุมชนทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

กล่าวโดยสรุปแล้วกองทุนหมู่บ้านและกองทุนชุมชนเมือง เป็นกองทุนรวมในระดับชาติ เพื่อจัดสรรให้แก่หมู่บ้านและชุมชนเมืองทุกแห่งชุมชนละหนึ่งล้านบาท เพื่อให้ประชาชนบริหารจัดการกันเอง ภายใต้ปรัชญา การร่วมคิดและดำเนินการโดยกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาความคิดริเริ่มเพื่อเพิ่มศักยภาพและส่งเสริมเศรษฐกิจพอเพียง และบริหารจัดการเงินกองทุนหมุนเวียน ให้นำไปสู่การสร้างกองทุนสวัสดิการแก่ประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมืองของตน ซึ่งจะนำไปสู่ผลแห่งการเป็นภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และการพัฒนาที่ยั่งยืนต่อไป

2. ระเบียบกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

มีระเบียบที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

2.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มี 2 ฉบับ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544)

2.1.1 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 (ฉบับที่ 1) ณ วันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2544 ประกอบด้วย 2 หมวด สามารถกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

หมวด 1 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติแห่งชาติ

1. ให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

โดยมีชื่อย่อว่า กทบ. มีรัฐมนตรีกระทรวงต่าง ๆ ปลัดกระทรวง ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องร่วมเป็น คณะกรรมการ

2. กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ มีวาระอยู่ในตำแหน่งคราวละสองปี และอาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

3. การพ้นจากตำแหน่งของกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิจะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) ตาย
- (2) ลาออก
- (3) เป็นบุคคลล้มละลาย
- (4) คณะรัฐมนตรีมีมติให้พ้นจากตำแหน่ง
- (5) เป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ
- (6) ได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก

4. การประชุมของคณะกรรมการ ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

5. คณะกรรมการมีอำนาจหน้าที่ คือ กำหนดนโยบาย จัดตั้งแนวทางการบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แผนการจัดหาเงินทุนให้แก่กองทุน ร่างกฎหมายเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ รายงานผลการดำเนินงาน ปัญหาและอุปสรรค รวมทั้งฐานะการเงินของกองทุน และอื่น ๆ

หมวด 2 สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

1. สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ตั้งอยู่ในสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

2. สำนักงานมีอำนาจ หน้าที่ คือ ทำหน้าที่เป็นสำนักงานเลขานุการของคณะกรรมการ ปฏิบัติงานธุรการของคณะกรรมการ ที่ปรึกษาคณะกรรมการและคณะอนุกรรมการ ศึกษารวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการดำเนินงานของคณะกรรมการและของกองทุน ประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบถึงการจัดตั้ง นโยบาย และแนวทางการบริหารกองทุน ดำเนินการและประสานงานกับส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดตั้งกองทุน และแนวทางการบริหารกองทุน รายงานผลการปฏิบัติงานประจำปีของสำนักงานเสนอต่อคณะกรรมการ ดำเนินการอื่นใดตามที่คณะกรรมการมอบหมาย

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2.1.2 ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544 เป็นระเบียบที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและเพิ่มเติมเนื้อหาบางส่วนเพื่อให้เป็นที่เข้าใจอันดีและเหมาะสมยิ่งขึ้น ประกอบด้วย 9 หมวด สามารถกล่าวพอสังเขปได้ดังนี้

หมวด 1 ข้อความทั่วไป

ความหมายของ กองทุน, หมู่บ้าน, ชุมชนเมือง, คณะกรรมการ, คณะอนุกรรมการ สันับสนุน, คณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เป็นต้น

หมวด 2 กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

กล่าวถึงปรัชญาสำคัญของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ วัตถุประสงค์ในการ ดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านและชุมชน เมืองแห่งชาติ หลักพิจารณาอนุมัติให้คณะกรรมการกองทุนเริ่มบริหารจัดการและเบิกจ่ายเงินจาก บัญชีกองทุนหมู่บ้านหรือบัญชีกองทุนชุมชนเมือง

หมวด 3 คณะอนุกรรมการสนับสนุนการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คณะกรรมการสนับสนุน ประกอบด้วยปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้ทรงคุณวุฒิจากองค์กร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการสนับสนุน

หมวด 4 คณะอนุกรรมการสนับสนุนและติดตามการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านระดับจังหวัด

การแต่งตั้งคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด ประกอบด้วยผู้ว่าราชการจังหวัด ปลัดจังหวัด ผู้แทนคณะกรรมการของกระทรวงที่ได้รับมอบหมายและผู้แทนจากส่วนราชการที่ เกี่ยวข้อง จัดตั้งศูนย์ประสานงานคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เพื่อทำหน้าที่เป็น สำนักงานเลขานุการของคณะอนุกรรมการ อำนาจหน้าที่ของคณะอนุกรรมการสนับสนุนระดับจังหวัด เช่น สนับสนุนให้เกิดการเตรียมพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง ติดตาม ตรวจสอบการดำเนิน งานของกองทุนในจังหวัด ประสานความร่วมมือเพื่อสนับสนุนด้านวิชาการและการจัดการให้สอดคล้องกับสภาพปัญหาและความต้องการของกองทุนในจังหวัด

หมวด 5 คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนสิบห้าคนคัดเลือกกันเองโดยสมาชิก ซึ่งกรรมการดังกล่าวเป็นบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ มีประสบการณ์ และมีความรับผิดชอบ ที่จะบริหารจัดการกองทุน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง

คุณสมบัติและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

หมวด 6 กองทุนและสมาชิกกองทุน

กล่าวถึงที่มาของเงินกองทุนทรัพย์สินของกองทุนหมู่บ้านชุมชนเมือง สมาชิกกองทุน การรับ สมาชิกและการขาดจากสมาชิกภาพของสมาชิก การฝากเงินสัจจะของสมาชิกและดำเนินการ

ประชุมสมาชิกกองทุน

หมวด 7 การกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ระเบียบวิธีปฏิบัติของสมาชิกในการขอกู้เงินจากกองทุน การอนุมัติเงินกู้จากคณะกรรมการกองทุน การกำหนดอัตราดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนเงินฝาก ระยะเวลาชำระคืนเงิน

หมวด 8 การทำบัญชีและการตรวจสอบ

การจัดทำบัญชีของกองทุนโดยคณะกรรมการต้องจัดให้มีระบบการตรวจสอบภายในเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การเงิน การบัญชี และการพัสดุ การจัดสรรกำไรสุทธิคณะกรรมการกองทุนสามารถนำกำไรสุทธิมาจัดสรรตามระเบียบและหลักเกณฑ์ที่กองทุนกำหนด

หมวด 9 บทเฉพาะกาล

การจัดทำเวทีชาวบ้านในการดำเนินการคัดเลือกคณะกรรมการกองทุนให้การเลือกสรรดำเนินไปด้วยความโปร่งใส บริสุทธิ์ ยุติธรรม คณะกรรมการกองทุนต้องดำเนินการยื่นขอขึ้นทะเบียนจัดตั้งกองทุนต่อคณะกรรมการหรือหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ และเปิดบัญชีเงินฝากของคณะกรรมการกองทุนให้แล้วเสร็จภายในเก้าสิบวันหลังจากได้รับเลือก

ภายในหนึ่งปีนับตั้งแต่วันที่ระเบียบนี้ใช้บังคับ ให้คณะกรรมการประเมินผลการดำเนินการตามระเบียบนี้ เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขให้เหมาะสมต่อไป

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

2.2 ระเบียบกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์

คณะกรรมการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ได้ร่วมกันกำหนดระเบียบและข้อบังคับของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ เพื่อให้การบริหารจัดการกองทุนมีประสิทธิภาพ รวมทั้งเอื้อประโยชน์ต่อสมาชิกโดยรวม โดยมีเนื้อหาสาระ ดังต่อไปนี้

กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์จัดตั้งเพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียน ส่งเสริมให้มีการออมทรัพย์ ด้วยวิธีถือหุ้นกองทุนสัจจะ ส่งเสริมกระบวนการพึ่งตนเอง พัฒนาสมาชิกให้เป็นคนดีมีคุณธรรม สร้างความสามัคคีในชุมชน ผู้ที่สามารถสมัครสมาชิกกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ต้องมีคุณสมบัติ คือ เป็นผู้มิชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านติดต่อกันเป็นระยะเวลาไม่น้อยกว่า 1 ปีก่อนการจัดตั้งกองทุน ไม่เป็นผู้ติดการพนันหรือสิ่งเสพติด ไม่เป็นผู้สติเฟื่อง ไม่เป็นบุคคลล้มละลาย ต้องมีเงินออมสัจจะฝากสม่ำเสมอเดือนละ 100 บาท ไม่น้อยกว่า 3 เดือน เป็นกลุ่มหรือองค์กร จะต้องไม่น้อยกว่า 6 เดือน มีสมาชิกไม่น้อยกว่า 20 ราย สมาชิกสามารถยื่นความจำนงเป็นสมาชิกกับคณะกรรมการกองทุน มีค่าธรรมเนียมแรกเข้าเป็นสมาชิก 20 บาท ค่าหุ้นๆ ละ 10 บาท

ประเภทการขอกู้ ได้แก่ กู้เพื่อพัฒนาอาชีพ สร้างงาน เพิ่มรายได้ ลดรายจ่าย และกู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน สมาชิกที่จะขอกู้ต้องทำโครงการขอกู้ วงเงินกู้ไม่เกิน 20,000 บาทต่อราย ในกรณีเกิน 20,000 บาท คณะกรรมการจะเรียกประชุมเพื่อวินิจฉัยชี้ขาด แต่ต้องไม่เกิน 50,000 บาท กรณีกู้ฉุกเฉินรายละไม่เกิน 3,000 บาท การขอกู้ต้องมีผู้ค้ำประกันอย่างน้อย 2 คน ผู้ค้ำประกันจะต้องเป็นสมาชิกของกองทุน หรือมีหลักทรัพย์ค้ำประกัน หรือเป็นข้าราชการ มีอัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน ในการกู้เพื่อพัฒนาอาชีพ และดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน กู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉิน ภายในระยะเวลา 12 เดือน

คณะกรรมการกองทุนมีจำนวน 15 คน โดยมีคุณสมบัติ วาระตำแหน่ง การพ้นจากตำแหน่งและหน้าที่ตามที่ระเบียบคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติกำหนด เมื่อสิ้นปีทางบัญชีกองทุนปีบัญชีปรากฏว่ามีกำไรคณะกรรมการกองทุนสามารถนำมาจัดสรรได้ตามระเบียบของกองทุนต่อไป

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3. หลักเกณฑ์และแนวปฏิบัติในการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3.1 แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง (สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, 2544) มีเนื้อหาสาระ ดังนี้

แบบติดตามสังเกตการณ์คัดเลือกคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นแบบรายงานเพื่อแสดงถึงความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามแนวนโยบายของรัฐบาลที่สำเร็จลงแล้ว และได้รับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วเพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน กระบวนการคัดเลือกคณะกรรมการเพื่อเข้ามาบริหารงานของกองทุนจำเป็นต้องดำเนินการอย่างถูกต้องตามระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ตามข้อ 41

1. จัดให้มีการประชุมหัวหน้าครัวเรือนในหมู่บ้านครัวเรือนละหนึ่งคน เพื่อเปิดเวทีชาวบ้านในการดำเนินการเลือกคณะกรรมการกองทุนจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด
2. ผู้มาประชุมจะต้องมีหัวหน้าครัวเรือนจำนวนไม่น้อยกว่าสามในสี่ของครัวเรือนทั้งหมดในหมู่บ้าน ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนอาจมอบหมายให้ผู้แทนครัวเรือนเข้าประชุมแทนได้
3. กองทุนแต่ละกองทุนมีคณะกรรมการกองทุน จำนวนสิบห้าคน โดยใช้หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกกรรมการกองทุนและคุณสมบัติของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

ตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง แห่งชาติ พ.ศ. 2544

4. การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการกองทุนจะต้องเป็นไปตามข้อ 17 ของระเบียบคณะกรรมการว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3.2 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

แบบประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองจัดทำขึ้น เพื่อให้คณะกรรมการ กองทุนชุมชนหลวงวัดโพธิ์ได้ประเมินความพร้อมในด้านต่าง ๆ ของชุมชนรวมทั้งจะได้ทราบข้อมูล รายละเอียดตามความเป็นจริง การเตรียมความพร้อมให้กับผู้ที่ปฏิบัติงานร่วมกันกับประชาชน จะได้มีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานของกองทุนหมู่บ้านตามนโยบายของรัฐ ได้อย่างถูกต้อง ข้อมูลที่ได้จะเป็นแนวทางสำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่ง ชาติเพื่อใช้ในการกำหนดนโยบายและนำมาพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนเมืองทั่วประเทศให้มีความ เจริญก้าวหน้าทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อไป (แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อม ของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง, 2545)

ข้อมูลที่ใช้ในการประเมินความพร้อมของคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

1. กระบวนการคัดเลือกกรรมการเป็นไปตามระเบียบกองทุน และวิธีการที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนดไว้

2. คุณสมบัติกรรมการตามระเบียบกองทุน

3. ความรู้ ประสบการณ์และความมั่นใจในการบริหารกองทุนของคณะกรรมการกองทุน

4. ระเบียบข้อบังคับในการดำเนินงานกองทุน

5. การมีส่วนร่วมในการจัดการกองทุน

6. สมาชิกมีการปฏิบัติตามระเบียบครบถ้วน

7. มีการเปิดบัญชีเงินฝากของกองทุน

ในการประเมินความพร้อมของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง สามารถจำแนกออกเป็น 5 ส่วน คือ

1. ข้อมูลทั่วไปของหมู่บ้านและชุมชน

2. คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

3. การเตรียมความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมือง

4. ทุนดำเนินการของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. แนวคิดในการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เมื่อได้รับการสนับสนุนเป็นวงเงินไม่เกิน 1,000,000 บาท จากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

(รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

3.3 การพิจารณาเงินกู้สำหรับคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

การพิจารณาอนุมัติการใช้เงินกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ จะพิจารณาตามโครงการต่าง ๆ ที่สมาชิกรับเสนอเพื่อขอกู้ยืมจากเงินกองทุน คณะกรรมการกองทุนจะมีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง โดยมีผู้ปฏิบัติงานที่ต้องเตรียมการล่วงหน้าก่อนการประชุม คือ

1. เลขานุการ รวบรวมโครงการและเอกสารคำร้องต่าง ๆ เพื่อนำมาจัดทำเป็นระเบียบวาระการประชุม ในกรณีที่มิโครงการขอกู้ยืมกองทุนเป็นจำนวนมาก ต้องเรียงลำดับชื่อโครงการและเอกสาร และออกจดหมายเชิญคณะกรรมการกองทุน

2. เสร็จญุก จะต้องจัดเตรียมทำบัญชี รายรับ – รายจ่าย จัดทำงบดุลในแต่ละเดือน เพื่อแจ้งให้ที่ประชุมได้รับทราบสถานะการเงินของกองทุน และรายละเอียดเกี่ยวกับการใช้จ่ายเงินและรายรับที่ได้มา

3. ประธานกรรมการกองทุน จะต้องเตรียมอ่านเอกสารต่าง ๆ ที่ฝ่ายเลขานุการและเสร็จญุก จัดทำเพื่อจะได้ชี้แจงและแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้นในระหว่างที่มีการประชุม

ในการพิจารณาเงินกู้ให้กับผู้กู้เงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คณะกรรมการกองทุนพิจารณาและดำเนินการ ตามหมวด 7 ว่าด้วยการกู้ยืมเงินกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งมีสาระสำคัญดังนี้

การขอกู้ยืมเงินกองทุนนั้น ให้สมาชิกกองทุนที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน ต้องจัดทำคำขอกู้โดยระบุวัตถุประสงค์ในการกู้ยืมเงินอย่างชัดเจน และยื่นคำขอกู้ดังกล่าวต่อคณะกรรมการกองทุน เพื่อพิจารณาตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

ในการอนุมัติเงินกู้ยืมของคณะกรรมการกองทุนแก่สมาชิกกองทุนนั้น อาจมี 2 ประเภท คือ

1. คณะกรรมการมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอทั้งหมด

2. คณะกรรมการมีมติอนุมัติเงินกู้ยืมตามคำขอบางส่วน

คณะกรรมการกองทุนอาจเรียกหลักประกันเงินกู้ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคลค้ำประกัน หรือหลักประกันประเภททรัพย์สิน ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กองทุนกำหนด

การกำหนดระยะเวลาชำระคืนเงินกู้ ให้คณะกรรมการกองทุนพิจารณาตามความเหมาะสมแห่งสัญญาเงินกู้แต่ละราย การชำระคืนเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยหรือค่าตอบแทนให้ผู้กู้ชำระให้แล้วเสร็จสิ้นภายในกำหนดระยะเวลาไม่เกินหนึ่งปี นับแต่วันที่ทำสัญญา

การชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนทุกประเภท ผู้กู้หรือผู้ที่นำเงินไปลงทุนจะต้องนำเงินไปส่งคืน ณ ธนาคาร และนำหลักฐานการส่งชำระคืนเงินกู้หรือเงินลงทุนไปมอบให้คณะกรรมการกองทุน เพื่อเป็นหลักฐานในการจัดทำบัญชีหรือดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง

4. หลักการประเมินโครงการ รูปแบบการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ครั้งนี้ ผู้ประเมินได้กำหนดกรอบแนวคิดในการประเมินโดยอาศัยทฤษฎีในการประเมิน ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการใช้รูปแบบของการประเมินแบบชีพฟ์โมเดล

(สมหวัง พิธิยานุวัฒน์, 2544) ได้สรุป รูปแบบการประเมินแบบ ชีพฟ์โมเดล ไว้ในหนังสือบทความทางการประเมินโครงการ ดังนี้

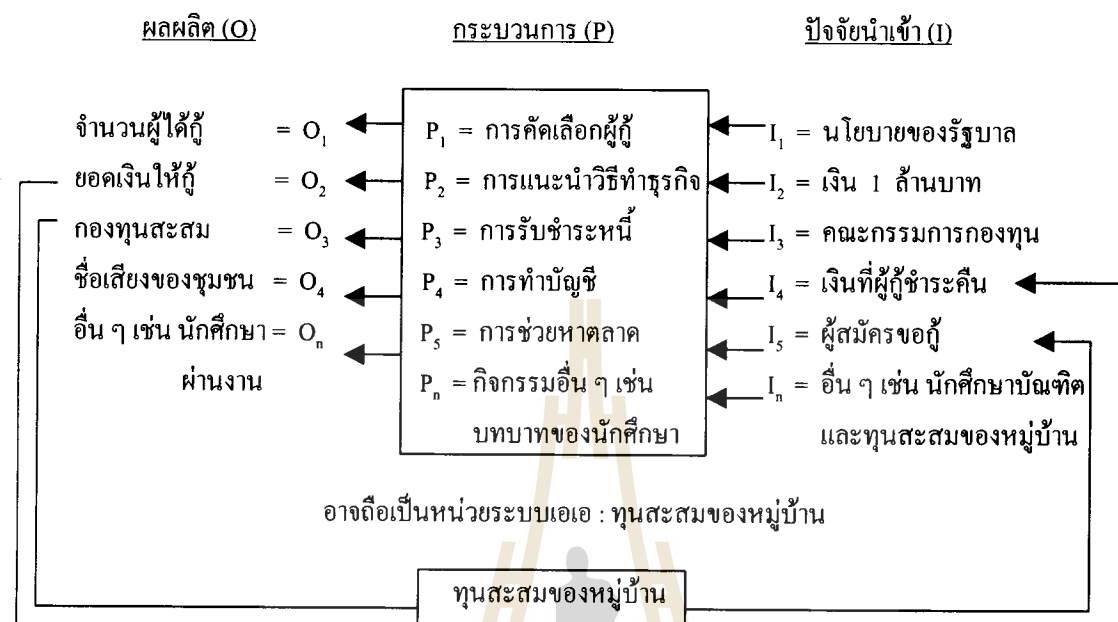
กรอบความคิดในการประเมินแบบชีพฟ์เป็นการประเมิน เพื่อช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการ โดยเฉพาะการประเมินโครงการประชุม ซึ่งมีลักษณะเป็นการประเมินแบบก้าวหน้าเพื่อบ่งชี้จุดเด่น จุดด้อยของการประชุมเพื่อนำผลไปปรับปรุงกิจกรรมแผนการประชุมได้ทันทีและมีการประเมินรวมสรุปหลังโครงการประชุมที่สิ้นสุดแล้วเพื่อบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการประชุมแบบจำลองที่เหมาะสม

ชีพฟ์โมเดลเป็นแบบจำลองที่เข้าใจง่าย สะดวกในการปฏิบัติและนักประเมินจะสามารถทราบข้อดี ข้อบกพร่องและประสิทธิภาพของโครงการที่จะประเมินได้เป็นอย่างดี

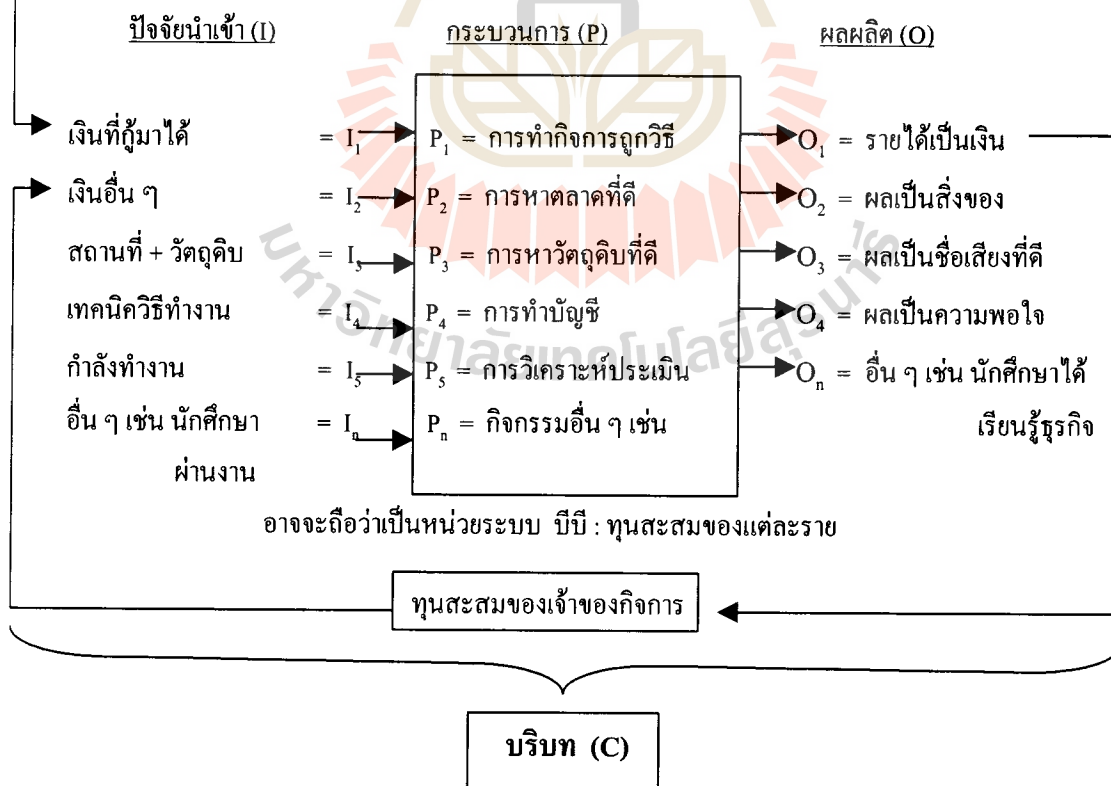
การใช้แบบจำลองชีพฟ์โมเดลในการประเมินด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation : C) เป็นการประเมินก่อนการดำเนินการโครงการ เพื่อพิจารณาหลักการและเหตุผล ความจำเป็นที่ต้องดำเนินโครงการ ประเด็นปัญหาและความเหมาะสมของเป้าหมายโครงการ
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาความเหมาะสมของความพอเพียงของทรัพยากร เช่น จำนวนคน งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ เทคโนโลยี และแผนการของการดำเนินโครงการ
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินการ ที่จะใช้ข้อมูลในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น
4. การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้น (Product Evaluation : P) เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับจุดประสงค์ของโครงการ และพิจารณาในประเด็นของการปรับเปลี่ยนแผนการดำเนินโครงการ

หน่วยระบบเอ : หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

หน่วยระบบบี : หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

แผนภาพที่ 2 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

5. การวิเคราะห์การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพ

โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองเป็นโครงการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ซึ่งเป็นแนวนโยบายของรัฐบาลเพื่อเป็นกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้เกิดการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน โดยกระบวนการของการศึกษาบัณฑิต เพื่อเข้าไปช่วยเหลือส่งเสริมการพัฒนาและติดตามประเมินผลวิสัยนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ให้ดำเนินการอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล บัณฑิตว่างงานทั่วประเทศทุกพื้นที่ จำนวน 74,881 คน มีรายได้ ได้รับความรู้ด้านการจัดการและการประเมินโครงการ ได้ประสบการณ์จริงในพื้นที่ มีวุฒิการศึกษาที่สูงขึ้น คือ

ประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาการจัดการและการประเมินโครงการ (Graduate Diploma in Project Management and Evaluation) บัณฑิตสามารถสร้างศักยภาพและยกระดับการศึกษาของตนให้มีทักษะในการบริหารจัดการ โดยการให้บัณฑิตได้มีโอกาสพัฒนาและสร้างศักยภาพบ้านเกิดของตน ตลอดจนสร้างจิตสำนึกในการมีส่วนร่วมแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เกิดความเข้มแข็งซึ่งเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ได้อย่างสมบูรณ์อีกทางหนึ่ง

บัณฑิตสามารถนำความรู้ที่ได้จากการศึกษาหลักสูตรการจัดการและการประเมินโครงการนำไปพัฒนาท้องถิ่นชุมชนของตนเพื่อช่วยบริหารจัดการ โครงการกองทุนหนึ่งล้านบาททั้งในด้านการเงิน การบัญชี การจัดทำโครงการ บัณฑิตจะต้องวิเคราะห์โครงการวิจัยและการประเมินผลของโครงการ การออกแบบผลิตภัณฑ์และการตลาด รวมทั้งการเรียนรู้ชุมชน สามารถประเมินผลและพัฒนาชุมชน โดยนำวิชาการวิจัยและวิชาการประเมินเพื่อพัฒนาเป็นแนวทางเพื่อสร้างเครื่องมือในการประเมินโครงการ ทั้งนี้บัณฑิตจะได้มีโอกาสเพิ่มเติมความรู้การศึกษาควบคู่ไปกับการปฏิบัติงานในพื้นที่จริง และบัณฑิตยังสามารถนำหน่วยกิตที่เรียนไปเทียบโอนเพื่อศึกษาระดับปริญญาโท โดยใช้เวลาและเงินทุนน้อยลง

ความพร้อมของหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ได้จัดตั้งกองทุนสำเร็จลงแล้วนั้น และได้รับการอนุมัติให้ตั้งกองทุนรับการจัดสรรโอนเงินเข้ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแล้วหรือชุมชนที่ยังไม่ได้รับการอนุมัติก็ตาม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและพัฒนากองทุนไปสู่ความเข้มแข็งด้านสังคมและเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน เป็นภารกิจที่ต้องมีการดำเนินการ สำนักงานคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จึงเห็นสมควรให้มีการสนับสนุนเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง

บทบาทและหน้าที่ของบัณฑิตศึกษา

1. ศึกษาหลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิตการจัดการและการประเมินโครงการ
2. ประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่ตนเองได้รับมอบหมาย

3. ส่งเสริมให้กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองที่บันทึกได้รับผิดชอบเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการตามวัตถุประสงค์ของรัฐบาล

ผลที่ชุมชนและประชาชนจะได้รับจากโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง คือ ทราบกระบวนการบริหารจัดการกองทุน ประชาชนทั่วประเทศมีสภาพชีวิตเศรษฐกิจสังคมที่ดี และเป็นไปตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง ลดปัญหาที่เกิดขึ้นในอดีต อันจะนำไปสู่การฟื้นฟูประเทศให้มีความเจริญและมั่นคงทุก ๆ ด้าน

6. เอกสารหลักวิชาอื่น ๆ

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง กรณีศึกษาชุมชนหลังวัดโพธิ์ ผู้ประเมินได้ศึกษาเอกสาร บทความต่าง ๆ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นแนวทางในการศึกษาคำเนิงานวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

โกวิท พวงงาม (2528 : 149-154) ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาเครื่องชี้วัดในงานพัฒนาชุมชน โดยใช้ทฤษฎี Symbolic Structural Theory ของ Frank W. Young และวิธีการ Guttman Scaling Analysis โดยทำการศึกษาในหมู่บ้านใน อ.ร่อนพิบูลย์ จ.นครศรีธรรมราช และหมู่บ้านใน อ.เพ็ญ จ.อุดรราชธานี จำนวนอำเภอละ 50 หมู่บ้าน ผลงานวิจัยสรุปว่า สามารถวัดระดับการพัฒนาชุมชนได้จากระดับความแตกต่างทางด้านโครงสร้าง และหมู่บ้านที่มีระดับการพัฒนาสูงจะมีระดับความเป็นปึกแผ่นและระดับการติดต่อกับศูนย์กลางหรือระบบใหญ่สูงด้วย โดยมีธนาคารข้าว กรรมการเยาวชนหมู่บ้าน กลุ่มเกษตรกร ศูนย์พัฒนาตำบล เป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาชุมชนของ อ.เพ็ญ จ. อุดรธานี และใช้กลุ่มแม่บ้าน วัด ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นเครื่องชี้วัดระดับการพัฒนาชุมชนของ อ.ร่อนพิบูล

สมหวัง คงพิพัฒน์ (2518 : 98) ศึกษาเรื่องการพัฒนาชุมชนในเขตอำเภอกำแพงแสน จังหวัดนครปฐม พบว่าความร่วมมือของราษฎรต่อการพัฒนาชุมชนบ้านหนองกร่างและบ้านวังน้ำเขียว จังหวัดนครปฐม มีในรูปของการให้เงิน ให้สิ่งของ และให้แรงงาน

วุฒิชัย วัชรรัตน์ (2534 : 110) ได้ศึกษาเรื่องทัศนคติของผู้นำหมู่บ้านและที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มาจากการเลือกตั้ง : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมืองเลย จังหวัดเลย จากการศึกษาพบว่าผู้นำหมู่บ้านและที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านมีทัศนคติที่ดีต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้านที่มาจากการเลือกตั้ง โดยตัวแปรต่าง ๆ คือระดับการศึกษา ตำแหน่งและความรู้ความเข้าใจ มีความสัมพันธ์ในเชิงบวกกับการแสดงทัศนคติของผู้นำหมู่บ้านและที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้าน ต่อการปฏิบัติหน้าที่ของคณะ

กรรมการหมู่บ้าน ส่วนอายุและระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งไม่มีความสัมพันธ์แต่ประการใด ปัญหาสำคัญที่พบคือผู้ใหญ่บ้านและที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของตนเอง และปัญหาทางราชการไม่เห็นความสำคัญของคณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งทางราชการควรจัดฝึกอบรมให้ผู้ใหญ่บ้านและที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านมีความรู้ความเข้าใจในบทบาทของตนและควรให้ความสำคัญแก่ที่ปรึกษาคณะกรรมการหมู่บ้านด้วย

6.2 บทความ / หนังสือพิมพ์

บัณฑิตกองทุน ฯ วอนรัฐจ้างต่อ

นายเกียรติศักดิ์ มีเสน ประธานคณะกรรมการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน จ.ศรีสะเกษ เปิดเผยว่า เมื่อวันที่ 29 มิ.ย. ที่ผ่านมา ได้เรียกประชุมประธานและรองประธานบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านระดับอำเภอทุกแห่งทั่วจังหวัด ที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์ให้ยื่นข้อเรียกร้องต่อพ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี เพื่อขอให้ต่อสัญญาให้ทุนการศึกษาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านทุกแห่งทั่วประเทศออกไป จนกว่าจะสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหรือปริญญามหาบัณฑิต เนื่องจากหากไม่ต่อสัญญาบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านมากกว่าครึ่งจะต้องหยุดเรียนกลางคันเพราะไม่มีเงินทุนศึกษาต่อ

ด้านนายณรงค์ ระฆังทอง กรรมการกลุ่มบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน อ.เมืองศรีสะเกษ กล่าวว่า กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ที่รัฐบาลจัดสรรให้ราษฎรบริหารกันเอง ยังต้องมีการศึกษาและให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่องตลอดจนเพื่อป้องกันไม่ให้เกิดหนี้สูญ เพื่อให้กองทุนแต่ละแห่งยังคงมีเงินทุนหมุนเวียนให้ประชาชนกู้ยืมเพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งระยะเวลาที่ให้บัณฑิตกองทุนหมู่บ้านศึกษาประเมินผล ยังไม่สามารถสรุปได้ว่าโครงการจะประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ในส่วนของการว่างจ้างจากรัฐบาล อยากให้ออกมาตรการการรองรับป้องกันการตกงานซ้ำซาก เนื่องจากบัณฑิตที่เข้ามาทำงานเกือบทั้งหมดล้วนเป็นอดีตครูจ้างหรือบัณฑิตในโครงการพัฒนาศักยภาพองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ที่ถูกรัฐเลิกจ้างเมื่อสิ้นสุดงบประมาณปี 2544 ทั้งนี้ หากโครงการบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านที่จะสิ้นสุดลงในวันที่ 30 ก.ย. 2545 นี้ไม่มีการต่อสัญญาอีก จะทำให้มีบัณฑิตตกงานพร้อมกันทั่วประเทศกว่า 70,000 คน ทั้งนี้ หลังจากยื่นข้อร้องเรียน หากไม่ได้รับคำตอบจะมีการประสานงานกับบัณฑิตกองทุนหมู่บ้านทั่วประเทศ เพื่อกำหนดมาตรการเรียกร้องรัฐบาลต่อไป (ไทยรัฐ 2 ก.ค. 2545)

ชี้กองทุนหมู่บ้านไม่จ๊าบจริง

ธนาคารแห่งประเทศไทย (ธปท.) ฝ่ายเศรษฐกิจในประเทศ สาขนโยบายการเงิน ธปท.ได้เผยแพร่บทความที่วิเคราะห์ถึงผลกระทบโดยตรงของนโยบายกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองต่อระบบเศรษฐกิจมหภาคในรูปของการกระตุ้นให้เกิดการใช้จ่ายภาคเอกชน ทั้งในรูปแบบของการลง

ทุนและการบริโภค พบว่า นโยบายดังกล่าวมีผลน้อยมากเพียง 0.12 % ของจีดีพี (ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ) โดยเงินที่ใช้ในการลงทุนตามนิยามของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติจากเงินที่เบิกจ่ายไปแล้วคิดเป็นเพียงหนึ่งในสี่ส่วนเท่านั้น ที่เหลือถูกนำไปใช้ในการหมุนเวียนและซื้อสินค้าขั้นกลางเพื่อใช้ในการผลิต แต่จะส่งผลกระทบในการเพิ่มรายได้ให้ผู้ขายปัจจัยและเพิ่มรายจ่ายของคนกลุ่มดังกล่าว

นอกจากนี้ยังพบว่าเงินกองทุนหมู่บ้านประมาณ 90 % ถูกนำไปใช้ในกิจกรรมผลิต ส่วนที่เหลือถูกนำไปใช้ในกิจกรรมเพื่อสนองความจำเป็นพื้นฐานอื่น ๆ โดยส่วนที่นำไปใช้ในกิจกรรมการผลิตประมาณ 60 % ลงไปในการเกษตร อีกว่า 20 % ลงไปในการค้าขาย ซึ่งประชาชนใช้เงินกองทุนหมู่บ้านแทนสินเชื่อจากแหล่งอื่นถึง 15 % ของเงินกองทุนที่เบิกจ่าย แต่มีจำนวนไม่น้อยที่ส่งเสริมให้ใช้สินเชื่อจากแหล่งอื่นเพิ่มขึ้น เพราะประชาชนลงทุนในโครงการขนาดใหญ่เกินกว่าเงินกู้ที่ได้รับอนุมัติจากกองทุนหมู่บ้าน จึงต้องพึ่งพาสินเชื่อจากแหล่งอื่น และกองทุนหมู่บ้านช่วยลดภาระดอกเบี้ยให้ประชาชนกลุ่มที่เคยกู้จากแหล่งสินเชื่อในระบบ เพราะไม่สามารถกู้ได้จากแหล่งสินเชื่อในระบบ

อย่างไรก็ตาม ในหมู่บ้านที่ยากจนจะคุ้นเคยกับระบบการบริหารกองทุน และมีการรวมกลุ่มออมทรัพย์ในหมู่บ้านอยู่แล้ว ความเสี่ยงจากความล้มเหลวของกองทุนในหมู่บ้านกลุ่มนี้จึงมีต่ำ โดยเฉพาะในเรื่องของการชำระคืน เพราะความรู้สึกร่วมกัน และระบบการตรวจสอบกันเองในการชำระคืน แต่อาจจะประสบปัญหาการชำระคืนในหมู่บ้านขนาดใหญ่ที่มีความสัมพันธ์ไม่ใกล้ชิดกัน (ไทยรัฐ 14 ส.ค. 45)

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี

บทที่ 3

วิธีดำเนินการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ในบทนี้ จะกล่าวถึง วิธีการดำเนินการประเมินโครงการ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 รูปแบบการประเมินโครงการ
- ตอนที่ 2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- ตอนที่ 3 ตัวแปรและตัวชี้วัดการประเมิน
- ตอนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
- ตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูล
- ตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล

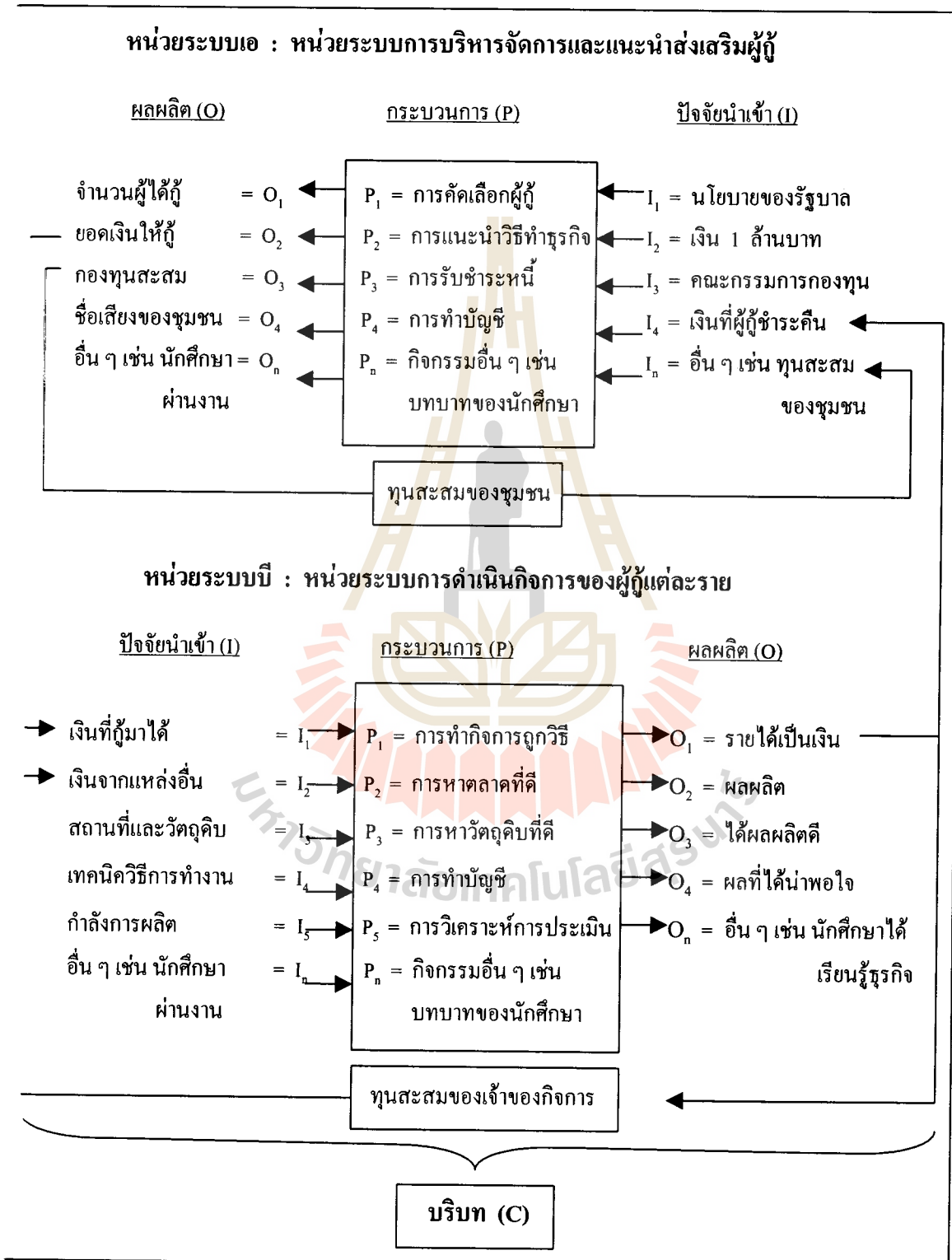
1. รูปแบบการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการครั้งนี้เป็นการประเมินแบบทฤษฎีเชิงระบบ System Theory โดยใช้รูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล ซึ่งผลที่ได้จากการประเมินจะเป็นตัวชี้วัดความสามารถในการดำเนินงานของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ว่ามีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากน้อยเพียงใด แนวคิดของทฤษฎีระบบ เป็นอีกหนึ่งตัวแบบที่เหมาะสมในการประเมินผลตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ผู้ประเมินจะได้เห็นถึงบริบทชุมชน ปัจจัยเบื้องต้น กระบวนการและผลที่เกิดขึ้นระหว่างการดำเนินงานซึ่งจะนำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์โครงการในลำดับต่อไป

โครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ โดยภาพรวมตามแนวความคิดเชิงระบบ ประกอบไปด้วย 2 หน่วยระบบ ดังนี้

1. หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ หรือ หน่วยระบบเอ
2. หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย หรือ หน่วยระบบบี

แผนภาพแสดงองค์ประกอบภายในของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ในรูปแบบของ ซิฟฟ์โมเดล ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

แผนภาพที่ 3 ระบบการทำงานของโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์

2. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการประเมินครั้งนี้ประชากรและกลุ่มตัวอย่างมีลักษณะดังนี้

1. ประชากร คือ ประชาชนในครัวเรือนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ชาย 560 คน หญิง 700 คน คิดเป็นร้อยละ 20 จากจำนวน 1,260 คน ได้จำนวนประชากรตัวอย่างทั้งสิ้น 252 คน เป็นหน่วยตัวอย่างที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

2. กลุ่มตัวอย่าง คือ ประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ทั้งสิ้น 195 ครัวเรือน ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 39 ครัวเรือน

3. การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธีการสุ่มแบบไม่อาศัยความน่าจะเป็น Non – Probability Sampling ใช้วิธี Purposive Selection เป็นการเลือกตัวอย่างที่เจาะจงเพื่อให้ความเหมาะสมกับปัญหาของการประเมิน

โดยดำเนินการดังนี้

3.1 กลุ่มตัวอย่างผู้กู้ยืมเงินจากกองทุน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้กู้เงิน ร้อยละ 20 จากจำนวนผู้กู้เงิน 55 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 11 คน

3.2 กลุ่มตัวอย่างสมาชิกของกองทุนที่ไม่ได้กู้เงิน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกของกองทุนที่ไม่ได้กู้เงิน ร้อยละ 20 จากจำนวนสมาชิกกองทุน 77 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 15 คน

3.3 กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ทั้งสิ้น 195 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 ครัวเรือน

3. ตัวแปรและตัวชี้วัดที่ใช้ในการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการนี้ผู้ประเมินได้ดำเนินการวิจัยกรณีศึกษา ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา โดยได้กำหนดตัวชี้วัดตามแนวความคิดทฤษฎีเชิงระบบ รูปแบบการประเมินแบบซิปฟ์โมเดล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้ หรือ หน่วยระบบเอ

1.1 ตัวชี้วัดบริบท Context Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. สภาพปัจจุบัน	1. จำนวนประชากรในชุมชนหลังวัดโพธิ์ 2. แหล่งน้ำเกษตรกรรม 3. น้ำประปา 4. ไฟฟ้า 5. ถนนคอนกรีต 6. พื้นที่ป่าไม้ 7. สภาพพื้นดิน 8. พื้นที่เกษตรกรรม 9. การศึกษาในชุมชน 10. ศาสนาในชุมชน 11. จำนวนวัดในชุมชน
2. ประวัติชุมชน	1. ภูมิปัญญาชาวบ้าน 2. ความผูกพันระบบเครือญาติ 3. อาชีพครั้งแรกของชาวบ้าน
3. เศรษฐกิจในชุมชนหลังวัดโพธิ์	1. อาชีพของชาวบ้านในชุมชนปัจจุบัน 2. รายได้ของประชาชนต่อปีในแต่ละครอบครัว 3. จำนวนร้านค้าในชุมชน
4. กลุ่มองค์กรในชุมชน	1. กลุ่มไม้คัด ไม้ดอกและบอนไซ

1.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า Input Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การมีกองทุนในชุมชน	1. นโยบายของรัฐบาล 2. เงิน 1 ล้านบาท 3. ทนสะสมของกองทุน
2. มีการเตรียมความพร้อมเพื่อจัดตั้งกองทุน หนึ่งล้านบาทของชุมชนหลังวัดโพธิ์ ก่อนได้รับ การจัดสรรเงิน	1. คณะกรรมการกองทุน 2. ระเบียบกองทุน 3. จำนวนสมาชิกกองทุน 4. บัญชีเงินฝากธนาคารออมสิน 5. กองทุนสัจจะ

1.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ Process Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การบริหารจัดการกองทุนหนึ่งล้านบาท ชุมชนหลังวัดโพธิ์	1. การคัดเลือก 2. การทำบัญชี 3. การรับชำระหนี้ 4. การแนะนำวิธีทำธุรกิจ

1.4 ตัวชี้วัดผลผลิต Product Indicator แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1.4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ผลการพิจารณาอนุมัติเงินกู้ให้กับผู้กู้	1. จำนวนผู้กู้ 2. ยอดเงินให้กู้

1.4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การเพิ่มขึ้นของเงินในชุมชนและของผู้กู้	1. จำนวนผู้ที่ได้ 2. จำนวนกองทุนสะสมของชุมชน 3. การขยายกิจการของผู้กู้ 4. การเกิดกิจการใหม่ในท้องถิ่น

1.4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact)

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันระดับกองทุนโดยรวม	1. กองทุนของชุมชนหลังวัดโพธิ์เกิดศักยภาพและความเข้มแข็ง
2. การสร้างภูมิคุ้มกันด้านเศรษฐกิจ	2. ชุมชนมีเครือข่ายการเรียนรู้ 3. ชุมชนมีเครือข่ายการตลาด 4. ชุมชนมีภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจ

2. หน่วยระบบการดำเนินการของผู้ดูแลราย หรือ หน่วยระบบปี

2.1 ตัวชี้วัดบริบท Context Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. คุณสมบัติของผู้กู้เงินจากกองทุน	1. ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัว 2. ทรัพย์สินของผู้กู้ 3. หนี้สินธนาคารของผู้กู้ 4. อาชีพหลักของผู้กู้ 5. รายได้ของครอบครัว 6. ประสบการณ์ในการทำงานของผู้กู้

2.2 ตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้า Input Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. การวางแผนการดำเนินธุรกิจของผู้กู้	1. เงินที่กู้มาได้ 2. เงินจากแหล่งอื่น 3. สถานที่และวัตถุดิบ 4. เทคนิควิธีทำงาน 5. กำลังการผลิต

2.3 ตัวชี้วัดกระบวนการ Process Indicator

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ความสามารถในการนำเงินของผู้กู้ที่จะนำไป ดำเนินกิจการ	1. การทำกิจการถูกวิธี 2. การหาตลาดที่ดี 3. การหาวัตถุดิบที่ดี 4. การทำบัญชี 5. การวิเคราะห์ประเมิน 6. บทบาทหน้าที่ของนักศึกษากองทุน

2.4 ตัวชี้วัดผลผลิต Product Indicator แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

2.4.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) ได้แก่

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ผลที่เกิดขึ้นจากการดำเนินกิจการของผู้กู้ที่ ประสบผลสำเร็จ	1. รายได้เป็นเงิน 2. ผู้กู้ได้ผลิตเป็นสิ่งของ 3. เกิดผลผลิตดี 4. ผลที่ได้น่าพอใจ 5. นักศึกษาได้เรียนรู้ธุรกิจ

2.4.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ได้แก่

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ผลของการดำเนินกิจการและความรู้ความ สามารถของผู้กู้	1. ผู้กู้ได้ขยายกิจการ 2. ผู้กู้ได้ทำกิจการด้วยเทคนิควิธีที่ดีด้วยตนเอง

2.4.3 ผลกระทบทางอ้อม (Indirect Impact) ได้แก่

ตัวแปร	ตัวชี้วัด
1. ประสิทธิภาพและความสามารถของผู้กู้หลัง ดำเนินกิจการ	1. เกิดการพึ่งพาตนเองของผู้กู้ 2. ผู้กู้มีศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของ ตนเองอย่างยั่งยืน 3. คนในชุมชนได้ทำงานที่บ้านเกิด

ตัวชี้วัดการประเมินโครงการโดยภาพรวมของหน่วยระบบเอ และหน่วยระบบบี นั้น มีความเชื่อมโยงต่อกัน กล่าวคือ ปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบเอ ต้องพึ่งพาผลผลิตของหน่วยระบบบี คือ รายได้เป็นเงิน ผู้กู้แต่ละรายจะต้องส่งเงินคืนกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ดังนั้น เงินที่ผู้กู้ชำระคืนจึงเป็นตัวชี้วัดปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบเอ

ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ จะต้องประเมินทั้งสองหน่วยระบบเพื่อให้เกิดผลสำเร็จของโครงการ เพราะหน่วยระบบเอจะประสบความสำเร็จหรือไม่ นั้นขึ้นอยู่กับผลผลิตที่ได้จากหน่วยระบบบี กล่าวคือ ถ้าหน่วยระบบการดำเนินงานของผู้กู้ประสบความสำเร็จ เงินที่ผู้กู้ชำระคืนกองทุนก็จะส่งเข้าไปเป็นปัจจัยนำเข้าให้แก่หน่วยระบบเอ มากขึ้น เช่นเดียวกันผลผลิตของหน่วยระบบเอ คือ ยอดเงินกู้ที่ให้กับผู้กู้ ถ้าผู้กู้นำไปสร้างอาชีพ และเพิ่มรายได้ให้กับตนเอง หน่วยระบบบี จะประสบผลสำเร็จด้วย

การแจกแจงตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปร

ผู้ประเมินโครงการขอเสนอตัวแปรและลักษณะค่าของตัวแปรที่จะให้ข้อมูลนำไปสู่การบรรลุวัตถุประสงค์ มีรายละเอียดดังนี้

1. เพื่อทราบว่ากองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง บรรลุเป้าหมาย 5 ข้อ เพียงใดอันได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. การมีกองทุนหมู่บ้าน	- มีกองทุนอยู่ก่อนแล้วก็กองทุน - มีกองทุนขึ้นมาใหม่จากเงินกองทุน 1 ล้าน - รวมเงิน 1 ล้านบาทสมทบกับกองทุนหนึ่งกองทุนใด
2. การมีความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้าน	- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุน - มีบุคคลผู้เกี่ยวข้องกับกองทุนมาให้ความรู้ - อื่น ๆ
3. ทศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้าน	- มีความต้องการอยากให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน - มีกองทุนหมู่บ้านสามารถพัฒนาอาชีพและรายได้ - อื่น ๆ
4. การมีวัตถุประสงค์ของกองทุน	- มีการพัฒนาอาชีพ - มีการสร้างงาน - มีการสร้างรายได้

- มีสวัสดิภาพของสมาชิกกองทุน
 - มีผู้สนับสนุนให้เกิดกองทุน
 - มีสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือสมัครเป็นสมาชิกกองทุน
 - อื่น ๆ
5. แนวโน้มความเข้มแข็งและอยู่รอดของกองทุน
6. ยอดเงินในปัจจุบันของกองทุนหมู่บ้าน
- จำนวนสมาชิกกองทุน
 - จำนวนเงินออมและเงินทุน
 - ยอดคงเหลือของกองทุน 1 ล้าน

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. คณะกรรมการบริหารกองทุน
 - มีคณะกรรมการบริหารกองทุน
 - จำนวนคณะกรรมการบริหารกองทุน
 - มีการคัดเลือกคณะกรรมการตามระเบียบกองทุน
2. ระเบียบการบริหารกองทุน
 - มีระเบียบการบริหารกองทุน
 - มีการร่วมกันสร้างตามระเบียบ
3. การดำเนินงานของคณะกรรมการบริหาร
 - มีการประชุมของคณะกรรมการ
 - มีการรับสมัครสมาชิก
 - มีการจัดทำบัญชีเป็นปัจจุบัน
 - มีการรับเงินฝาก
 - มีการระดมทุนเงินฝาก
4. การตัดสินใจเงินกู้
 - มีระเบียบการกู้และขอกู้
 - มีระเบียบการคิดดอกเบี้ย
 - จำนวนผู้กู้ที่ได้รับพิจารณาเงินกู้
 - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ได้รับพิจารณาเงินกู้
 - จำนวนผู้กู้ที่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
 - จำนวนผู้กู้ที่ไม่มีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้
5. มีการจัดสรรผลประโยชน์
 - จำนวนยอดกองทุนสะสมจาก 1 ล้านบาท

- จำนวนดอกเบี้ยที่ได้รับ
- มีการจัดสรรผลประโยชน์อย่างยุติธรรม

1.3 การมีการเรียนรู้เพื่อพึ่งตนเอง

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. มีความเข้าใจในเรื่อง
เศรษฐกิจพอเพียง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีการปฏิบัติในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง	- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการเศรษฐกิจพอเพียงมาปฏิบัติในการประกอบอาชีพของผู้กู้
3. มีความเข้าใจในเรื่อง
การพึ่งตนเอง	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องการพึ่งตนเอง
4. มีการปฏิบัติในเรื่อง
การพึ่งตนเอง	- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพ
5. มีความเข้าใจเรื่อง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- ได้รับความรู้เกี่ยวกับเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น
- มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่น
6. มีการปฏิบัติในเรื่อง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น	- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการบริหารกองทุน
- มีการนำหลักการภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการดำเนินกิจการของผู้กู้

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกัน
ระดับของกองทุนโดยรวม	- มีการชี้แนะเรื่องกองทุนให้ประชาชนเข้าใจหลักการสำคัญที่ว่ากองทุนหมู่บ้านเป็นของสมาชิกทุกคน มิใช่เงินที่รัฐบาลให้ยืม

- มีความเข้าใจของสมาชิกกองทุนเกี่ยวกับ
การดำเนินงานกองทุนว่าจะต้องช่วยกันรักษา
เงินกองทุนด้วยตนเอง ถ้าผู้กู้ไม่ชำระคืนจะ
ต้องจัดการกันเองให้ได้ มิใช่รอรัฐบาล
จัดการ
- สมาชิกเห็นโอกาสในการใช้กองทุนที่ถูกต้อง
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ
ประกอบอาชีพโดยไม่กู้หนี้จากแหล่งที่ดอกเบี้ยแพง
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ
ประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเอง
ทางเทคโนโลยี
- ผู้กู้แต่ละคนมีความคิดในการดำเนินการ
ประกอบอาชีพโดยคำนึงถึงการบริโภคเอง
และตลาดที่แน่นอน

2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการผู้กู้ แต่ละคน

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1.5.1 ศักยภาพเดิมของบริบทมี

มากน้อยเท่าใด

- สภาพของป่า
- สภาพของดิน
- สภาพของหนองน้ำ
- จำนวนของประชากร
- อาชีพครั้งแรกของประชากร
- ถนน
- ไฟฟ้า
- ประปา

1.5.2 การดำเนินงานเท่าที่ผ่านมามีศักยภาพในด้านต่าง ๆ

1) ทุนด้านการเงิน

- จำนวนเงินกองทุนในหมู่บ้าน
- จำนวนกลุ่มต่าง ๆ และจำนวนเงิน

2) ทุนด้านทรัพยากรทางกายภาพ

- จำนวนและลักษณะประชากร
- การประกอบอาชีพ

- สภาพของที่ดิน

3) ทูทางวัฒนธรรมประเพณี - จำนวนวัด/มัสยิด/โบสถ์

- การใช้ภาษาพื้นบ้าน
- มีโบราณสถาน – โบราณวัตถุ
- การทำบุญหรืองานประเพณี

4) ทูทางปัญญา

- จำนวนโรงเรียนในชุมชน
- จำนวนผู้ที่จบการศึกษาในระดับต่าง ๆ
- จำนวนนักเรียนในระดับต่าง ๆ
- จำนวนภูมิปัญญาชาวบ้าน

1.5.3 มีความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ก

1. การเกษตร

2. ค้าขาย

3. การบริการในชุมชน

4. อุตสาหกรรมในครัวเรือน

5. การลดรายจ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพ

จำนวนผู้กที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน

2. เพื่อทราบว่ามี่ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่สนับสนุนหรือขัดขวางการบรรลุเป้าหมายของกองทุนในข้อ 1 ดังนี้

2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. การมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน	- มีใครบ้างมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุนมีจำนวนมากน้อยเพียงใด
2. มีกองทุนเดิมในชุมชน	- จำนวนกองทุนเดิมในชุมชน
- จำนวนเงินสะสมในชุมชน
3. มีกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน	- จำนวนกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหา

ตัวแปร

ลักษณะค่าของตัวแปร

1. มีการไม่สนับสนุนในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้ไม่เห็นด้วยในการจัดตั้งกองทุน
2. มีความไม่พึงพอใจในการจัดตั้งกองทุน	- จำนวนผู้กที่ไม่พึงพอใจในการตัดสินใจเงินผู้

3. ไม่มีเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย
กลับเข้ากองทุน | - จำนวนผู้กู้ที่ไม่ยอมส่งเงินกู้พร้อมดอกเบี้ย
กลับเข้ากองทุน |
|--|---|

3. การเกิดองค์การเครือข่ายของการเรียนรู้

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
1. มีเครือข่ายขององค์กรย่อย ภายในชุมชน	- มีองค์กรผู้ประกอบอาชีพเดียวกัน - มีองค์กรผู้ประกอบอาชีพเสริมกัน - มีการรวมกลุ่มในชุมชน
2. มีองค์กรแหล่งความรู้ที่เสริม การประกอบอาชีพและการ ดำเนินชีวิตในชุมชน	- มีหน่วยองค์กรมาให้ความรู้เรื่องการ การประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต - มีการจัดตั้งองค์กรแหล่งความรู้ในชุมชน
3. มีองค์กรภายนอกชุมชนที่เชื่อมโยง กับองค์กรภายในชุมชน	- มีการจัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่ง ผลิตภัณฑ์ - มีการจำหน่ายหนึ่งผลิตภัณฑ์ หนึ่งตำบล ที่เชื่อมกับตำบลอื่น ๆ

4. การค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน

4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด

ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	
1. มีความสามัคคี	มาก น้อย ปานกลาง
2. มีความซื่อสัตย์	มาก น้อย ปานกลาง
3. ยกย่องคนทำความดี	มาก น้อย ปานกลาง
4. มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	มาก น้อย ปานกลาง
5. มีโอกาสหาความรู้เพิ่มเติม	ใช่ ไม่ใช่ จำนวนครั้ง
6. มีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
7. ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่น	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
8. มีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กร	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม
9. มีการประชุมรับฟังความคิดเห็น ของสมาชิก	มาก น้อย ปานกลาง
10. มีการช่วยเหลือสตรี เด็ก และกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาส	เพิ่มขึ้น ลดลง เท่าเดิม

11. มีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม	ใช่ ไม่ใช่
12. มีแผนงานชุมชนโดยสมาชิก	ใช่ ไม่ใช่ ไม่แน่ใจ
- 4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์
ตัวแปร	ลักษณะค่าของตัวแปร
ความเข้มแข็งของชุมชน	- ทัศนะของประชาชนในชุมชน

4. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ

เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ สามารถแบ่งออกได้ 4 แบบ คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนและการจัดเวทีประชาคม โดยได้มีการกำหนดเครื่องมือแบบรายงานการจัดเก็บข้อมูล บร.1 – บร.12 เพื่อศึกษารายละเอียดของแบบรายงานทั้ง 12 แบบ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

- แบบรายงาน 1 แบบเก็บข้อมูลพื้นฐานชุมชนหมู่บ้าน
 - แบบรายงาน 2 แบบเก็บข้อมูลตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน
 - แบบรายงาน 3 แบบรายงานความรู้ความเข้าใจ และทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - แบบรายงาน 4 แบบรายงานการปฏิบัติงานรายเดือน
 - แบบรายงาน 5 แบบรายงานผลการจัดเวทีบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - แบบรายงาน 6 แบบรายงานผลการจัดเวทีกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
 - แบบรายงาน 7 แบบรายงานการสัมภาษณ์เพื่อค้นหาตัวชี้วัดความเข้มแข็งทางชุมชนในทัศนะของประชาชน
 - แบบรายงาน 8 โครงการเศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์
 - แบบรายงาน 9 แบบบันทึกการสัมภาษณ์
 - แบบรายงาน 10 แบบสรุปบทเรียนชุมชนหมู่บ้าน
 - แบบรายงาน 11 แบบศึกษาเจาะลึกรายกรณี
 - แบบรายงาน 12 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน
- (รายละเอียดเพิ่มเติมอยู่ในภาคผนวก)

1. แบบสังเกต	ใช้แบบรายงาน 5,6,8,11
2. แบบสัมภาษณ์	ใช้แบบรายงาน 1,2,3,4,7,8,9,11

หัวข้อในการสัมภาษณ์ มีดังนี้

- 2.1 ข้อมูลบริบทชุมชน
- 2.2 ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของท่าน
- 2.3 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.4 กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนและระเบียบกองทุน
- 2.5 การทำบัญชีกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
- 2.6 ทัศนคติที่มีต่อการติดตามประเมินผลโครงการต่าง ๆ
3. การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน ใช้แบบรายงาน 3,5,6,8
4. การจัดเวทีประชาคม ใช้แบบรายงาน 5,6,12

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) และส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source) ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source)

ผู้ประเมินได้รวบรวมข้อมูลโดยใช้วิธีการสังเกต การสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ เน้นการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชนเพื่อทราบทัศนคติ ความรู้ความเข้าใจของคนในชุมชนในเรื่องกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง รวมถึงการจัดเวทีประชาคมเพื่อเป็นแนวทางการจัดกระบวนการเรียนรู้ สำหรับคณะกรรมการและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นของกลุ่มผู้กู้เงิน ซึ่งจะเป็นวิธีการที่สามารถรับทราบข้อมูลได้โดยตรงตามความเป็นจริงจากบุคคลและกลุ่มเป้าหมาย โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมที่เหมาะสมกับข้อมูลที่ต้องการ ดังนี้

1.1 การสังเกต

1.1.1 การสำรวจพื้นที่รอบๆ ชุมชนหลังวัดโพธิ์ เพื่อเก็บข้อมูลตามแบบรายงานแบบเก็บข้อมูลบริบทชุมชนหมู่บ้าน

1.1.2 การสังเกตโดยเข้ามามีส่วนร่วมในชุมชน ผู้ประเมินจะทำการเก็บข้อมูลโดยที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมบางส่วนของชุมชนหลังวัดโพธิ์ และกิจกรรมต่างๆ ของกองทุน จากนั้นจะนำเหตุการณ์ที่ได้พบมาจดบันทึกไว้ นำมาจัดเป็นระบบเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.1.3 การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จะทำการเก็บข้อมูล โดยการเข้าไปสัมภาษณ์ชาวบ้านซึ่งจะมีการสังเกตร่วมด้วย โดยที่ผู้ถูกสัมภาษณ์จะไม่รู้ตัว หรือการเข้าไปในชุมชนและเข้า

รวบรวมการสนทนาในเรื่องต่างๆ หากมีข้อมูลใดที่เกี่ยวข้องก็จะนำมาจัดบันทึกไว้เพื่อนำมาจัดเป็นระบบและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.2 การสัมภาษณ์

เป็นการตั้งคำถามการสัมภาษณ์แบบ Structured Interview ซึ่งจะมีทั้งคำถามแบบ Closed – end และ Opened – end เพื่อให้ได้ข้อมูลบริบทชุมชน ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชน ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และแผนธุรกิจ เศรษฐกิจชุมชนหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ โดยการเลือกผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ ประธานชุมชน ประธานกองทุน คณะกรรมการกองทุน พระภิกษุสงฆ์วัดโพธิ์ เจ้าหน้าที่เทศบาลนครนครราชสีมา กลุ่มครัวเรือนตัวอย่าง และกลุ่มตัวอย่างผู้กู้เงินกองทุน เป็นต้น ในการดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ประเมินได้กำหนดรายละเอียดบทสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลในประเด็นที่ต้องการและบันทึกคำตอบไว้ในแบบสัมภาษณ์ที่จะนำไปวิเคราะห์ในลำดับต่อไป

1.3 การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน เป็นวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยผู้ประเมินเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนอย่างใกล้ชิด เพื่อศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมความต้องการของสมาชิกในชุมชน ซึ่งจะเกิดการเรียนรู้วิธีการแก้ปัญหา การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน

1.4 การจัดเวทีประชาคม จำแนกออกเป็น 4 หัวข้อ เพื่อใช้ในเก็บข้อมูล ดังนี้

1.4.1 การจัดเวทีประชาคมการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการร่วมประชุมแสดงความคิดเห็นกระบวนการบริหารงาน ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ของคณะกรรมการและสมาชิก โดยมีคณะกรรมการกองทุน สมาชิกกองทุนและชาวบ้านในชุมชนหลังวัดโพธิ์เข้าร่วมจัดเวที ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้อ่านบันทึกลงในแบบรายงาน

1.4.2 การจัดเวทีประชาคมกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนในกลุ่มอาชีพเดียวกัน ได้แก่ อาชีพค้าขาย อาชีพรับจ้างทั่วไป มีคณะกรรมการกองทุนและสมาชิกกองทุนเข้าร่วมจัดเวทีเสวนาข้อมูลที่ได้จะนำมาบันทึกลงในแบบรายงาน

1.4.3 การจัดเวทีประชาคมการวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยนำกระบวนการ AIC มาใช้ในการวิเคราะห์ แผนแม่บทชุมชนเป็นกรอบสำคัญในการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชนในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งสืบเนื่องมาจากการที่หมู่บ้านและชุมชนเมืองได้รับเงิน 1 ล้านบาทเพื่อพัฒนาอาชีพของประชาชน การจัดเวทีวิเคราะห์แผนแม่บทชุมชนครั้งนี้เพื่อระดมความคิดเห็นของคนในชุมชนเกี่ยวกับสภาพแวดล้อมทั่วไปและความคิดเห็นเกี่ยวกับความต้องการของชุมชน ซึ่งจะนำข้อมูลที่ได้อ่านบันทึกลงในแบบรายงานเพื่อวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

เวทีประชาคมที่จัดขึ้นยังใช้เป็นเวทีที่เป็นแนวทางการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นจากการบริหารกองทุนชุมชนได้ เช่น การจัดการกรณีทุจริตของกรรมการ การติดตามหนี้ที่สงสัยว่าจะสูญ กระจายผลจากธุรกิจรายย่อยเป็นธุรกิจชุมชน เป็นต้น และยังเป็นกระบวนการควบคุมทางสังคม (social control) ตามวิธีการของชุมชนได้อีกด้วย

2. การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)

ผู้ประเมินเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว เกี่ยวกับเหตุการณ์ ความสำคัญต่าง ๆ ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้แก่

2.1 ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) เช่น ข้อมูลความเป็นมาของชุมชน การสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐาน ข้อมูลเกี่ยวกับกิจการอุตสาหกรรมในชุมชน ข้อมูลจำนวนประชากร ข้อมูลเกี่ยวกับอาชีพ เป็นต้น

2.2 ระเบียบกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์

2.3 รายงานการจัดประชาคมการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์

2.4 แบบคำขอขึ้นทะเบียนและประเมินความพร้อมของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์

2.5 แบบโครงการขอกู้เงินของชุมชนหลังวัดโพธิ์

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ครั้งนี้ ผู้ประเมินมีวัตถุประสงค์ในการศึกษากระบวนการดำเนินงานของโครงการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ โดยค้นหาถึงปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของโครงการ ดังนั้นผู้ประเมินจึงได้กำหนดรูปแบบการประเมินและประเมินตามตัวแปรตัวชี้วัด และเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสังเกต สัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนและดำเนินการจัดเวทีประชาคมในหัวข้อต่าง ๆ ในการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับนั้น ผู้ประเมินเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งแสดงลักษณะของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ตามลำดับดังนี้

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสังเกต ผู้ประเมินได้เข้าชุมชนเพื่อสังเกตการณ์สภาพแวดล้อมทั่วไปของชุมชน การดำเนินชีวิตของคนในชุมชน ชุมชนหลังวัดโพธิ์ซึ่งเป็นชุมชนที่มีวัดเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านในชุมชนจึงมีความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย แต่เนื่องจากเป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนเมืองแล้ว อาชีพส่วนใหญ่ของคนในชุมชนจะประกอบอาชีพค้าขาย ซึ่งเป็นกลุ่มอาชีพที่มีผู้ยืมเงินจากกองทุนมากที่สุด

2. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ ผู้ประเมินได้ดำเนินการสัมภาษณ์กับกลุ่มตัวอย่าง โดยมีหัวข้อสัมภาษณ์ ดังนี้

2.1 ความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนคติของท่าน ผู้ประเมินได้สอบถามความคิดเห็นของชาวบ้านจากกลุ่มตัวอย่างประชากร 252 คน

2.2 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติของชาวบ้านที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง จากการสัมภาษณ์ชาวบ้านกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนทั้งสิ้น 195 ครัวเรือน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 39 ครัวเรือน และกลุ่มตัวอย่างสมาชิกกองทุนร้อยละ 20 จากจำนวนสมาชิกของกองทุนทั้งสิ้น 132 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 26 คน

2.3 กระบวนการได้มาซึ่งกรรมการกองทุนและระเบียบกองทุน ผู้ประเมินได้ดำเนินการสัมภาษณ์จากคณะกรรมการกองทุน ในประเด็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับกองทุน คือ การจัดตั้งกองทุน ใครมีส่วนร่วมบ้าง และระเบียบกองทุนมีใครเป็นผู้ร่วมร่างระเบียบ

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการผู้ประเมินได้เข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน โดยร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน เพื่อศึกษาทัศนคติ พฤติกรรมความต้องการของสมาชิกในชุมชน

4. การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการจัดเวทีประชาคม ผู้ประเมินดำเนินการร่วมจัดเวทีประชาคมในหัวข้อ

4.1 การบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เป็นการแสดงความคิดเห็นของคณะกรรมการ ว่าคณะกรรมการได้รับความร่วมมือจากสมาชิกในชุมชนหรือไม่ อย่างไร จึงจะสามารถจัดตั้งกองทุนได้อย่างเรียบร้อยและการดำเนินการบริหารกองทุนได้เป็นไปตามระเบียบกองทุนหรือไม่

4.2 กลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองหลังวัดโพธิ์ เป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ความคิดเห็นของกลุ่มผู้กู้เงินจากกองทุนในกลุ่มอาชีพเดียวกัน เพื่อแสดงทัศนะของกลุ่มผู้กู้ในการประกอบอาชีพของตน

4.3 การวิเคราะห์จัดทำแผนแม่บทชุมชน โดยนำกระบวนการ AIC มาใช้ในการวิเคราะห์ เพื่อได้ทราบถึงความคิดเห็นของชาวบ้านในชุมชนที่ต้องการพัฒนาสภาพแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ให้ดีขึ้นและใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างเต็มที่ในขณะเดียวกันยังคงต้องการรักษาสิ่งแวดล้อมในชุมชนอีกด้วย

บทที่ 4

ผลการติดตามการประเมินโครงการ

ในบทที่ 4 นี้ เป็นการนำเสนอผลการติดตามการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมืองชุมชนหลังวัดโพธิ์ ซึ่งประกอบไปด้วยรายงานข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานตามกรอบความคิดทฤษฎีเชิงระบบ ซิพพ์ โมเดล (CIPP Model) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 5 ตอน ดังนี้

- ตอนที่ 1 ผลการประเมินบริบทชุมชน
- ตอนที่ 2 ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม
- ตอนที่ 3 ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้
- ตอนที่ 4 ผลอื่น ๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ
- ตอนที่ 5 สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. ผลการติดตามการประเมินบริบทชุมชน

1.1 บริบทระดับประเทศ

1.1.1 ความยากจนของประเทศ

ปัญหาความยากจนเป็นปัญหาใหญ่ปัญหาหนึ่งของประเทศไทยโดยเฉพาะในสังคมชนบท ประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายได้น้อยกว่าภาคอื่น ๆ รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรต่ำกว่าสภาพความยากจนในสังคมไทยถือตามเกณฑ์ธนาคารโลก จะมีประชากรอยู่ในข่ายยากจนทั้งประเทศประมาณร้อยละ 31 ภาวะความยากจนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วไปในประเทศกำลังพัฒนาอย่างประเทศไทย ความยากจนเป็นปัญหาที่ต้องให้ความสำคัญและให้ความสนใจในการเร่งแก้ปัญหา คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระบุว่า ประเทศไทยมีประชากรในข่ายยากจนประมาณ 10 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 18 ของประชากรทั้งหมด

สถานการณ์ความยากจนของประเทศไทย ในการกำหนดสถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยธนาคารโลกพิจารณารายได้ประชาชาติแล้วกำหนดให้สถานภาพทางเศรษฐกิจของประเทศไทยก้าวพ้นจากระดับประเทศยากจนมาเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจระดับกลาง แต่อย่างไรก็ตาม ด้วยเหตุที่เกิดความสมดุลในการพัฒนาประเทศและการที่รายได้ส่วนใหญ่ยังไม่กระจายตัวเท่าที่ควร จึงยังคงพบความยากจนอยู่ในส่วนใหญ่ของประเทศ กลุ่มอาชีพที่ยากจนที่สุด

ยังคงเป็นกลุ่มเกษตร ซึ่งปรากฏว่ามีรายได้น้อยที่สุด คือ เพียงครึ่งหนึ่งของรายได้เฉลี่ยทั้งประเทศ เท่านั้นนอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจระหว่างเขตมหานครและส่วนภูมิภาคก็มีมาก กิจกรรมและความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็ยังคงกระจุกตัวอยู่ในภาคมหานครและปริมณฑล รายได้คนกรุงเทพมหานครและปริมณฑลยังมีความแตกต่างกับภาคอื่น ๆ ของประเทศมาก โดยเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีรายได้ต่อหัวต่ำสุดถึงประมาณ 12 เท่า และยังคงมีการว่างงานตามฤดูกาลในภาคเกษตรกรรมโดยทั่วไปมีการเคลื่อนย้ายแรงงานช่วงหน้าแล้งมาทำงานในเมืองและเขตอุตสาหกรรม โดยเฉพาะแรงงานเด็กเพิ่มขึ้นทุก ๆ ปี

ตัวชี้วัดสภาพความยากจนของประเทศไทย ได้แก่

1. รายได้
2. การขาดการศึกษา
3. สุขภาพอ่อนแอ
4. ภาวะโภชนาการไม่ดี มีอายุขัยโดยเฉลี่ย

การป้องกันและการแก้ปัญหาความยากจน

1. การพัฒนาประชากรด้านความรู้ ความสามารถ สุขภาพอนามัย
2. การส่งเสริมการลงทุนธุรกิจทุกสาขา ทุกประเภท
3. การให้บริการแก่ผู้ยากจนในด้านต่างๆ เช่น บริการทางการศึกษาบริการทางด้านสุขภาพอนามัย บริการจัดหาเงินให้เงินทุนประกอบอาชีพแก่ผู้ตั้งใจทำมาหากิน
4. การประกันความมั่นคงทางสังคม (Social Security) และการสังคมสงเคราะห์ (geocities, www, 2002)

1.1.2 นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)

อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ เพราะนอกจากจะเป็นอุตสาหกรรมสนับสนุนที่ผลิตวัตถุดิบและชิ้นส่วนให้จับอุตสาหกรรมต่อเนื่องขนาดใหญ่ และเป็นแหล่งรองรับการจ้างงานมากกว่าครึ่งของจำนวนแรงงานทั้งหมดในภาคอุตสาหกรรมแล้ว จำนวนโรงงานที่มีมากกว่า 120,000 โรง (ประมาณร้อยละ 98 ของจำนวนโรงงานอุตสาหกรรมทั่วประเทศ) และตั้งกระจายอยู่ทั่วประเทศทั้งในส่วนกลางและภูมิภาค ยังช่วยบรรเทาปัญหาความแออัดจากการเติบโตของสังคมเมือง กระจายความเจริญไปสู่ส่วนภูมิภาค และเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ยิ่งขึ้นด้วย แต่ที่ผ่านมาผู้ประกอบการอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมยังไม่ได้รับการสนับสนุนจากทางราชการเท่าที่ควร และต้องประสบปัญหามากในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจ โดยเฉพาะปัญหาขาดเงินทุนหมุนเวียน

ปัญหาการผลิตและการตลาดของผู้ประกอบการหลายรายต้องหยุดการผลิตชั่วคราว หรือบางรายถึงขั้นต้องปิดกิจการ

รัฐบาลมีแนวนโยบายที่เน้นการพัฒนาข้อมูล SMEs เพื่อสนับสนุนการวางแผนนโยบายของรัฐให้เกิดการรวมกลุ่มของผู้ประกอบการขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อให้เกิดการพัฒนาเป็นไปอย่างทั่วถึงและครอบคลุมทุกปัญหา สนับสนุนให้มีการออกกฎหมายพื้นฐานรองรับการพัฒนา SMEs ในรูปของพระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม และจัดทำแผนแม่บทการพัฒนา SMEs เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ในระหว่างที่ผ่านมา ประเทศไทยใช้แนวทางในการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่เน้นการผลิตเพื่อทดแทนการนำเข้า หรือผลิตเพื่อส่งออก เน้นการร่วมทุนและการเป็นฐานการผลิตให้กับอุตสาหกรรมขนาดใหญ่จากต่างประเทศเป็นสำคัญ โดยได้รับการสนับสนุนด้านการลงทุนสาธาณูปโภคจากภาครัฐ แต่เมื่อความได้เปรียบในด้านค่าจ้างของไทยเริ่มลดลงและกำลังจะหมดไป ประกอบกับการแข่งขันในระดับภูมิภาคที่รุนแรงยิ่งขึ้น การตระหนักถึงบทบาทและความสำคัญของ SMEs ที่มีความยืดหยุ่นในการปรับตัวด้านการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาด เป็นแหล่งการจ้างงานที่สำคัญ และเป็นหัวใจของการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันที่แท้จริง จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง การส่งเสริมให้ SMEs มีศักยภาพเป็นฐานการผลิตที่เข้มแข็งมั่นคงและมีประสิทธิภาพจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพื่อให้เศรษฐกิจเติบโตอย่างยั่งยืนและมีเสถียรภาพ

ทั้งนี้ แนวทางการสนับสนุน SMEs ของประเทศไทยควรเริ่มตั้งแต่การปรับทัศนคติและการพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารจัดการของผู้ประกอบการ เพื่อให้สอดคล้องกับการพัฒนาด้านการผลิต การตลาด การเงินหรือด้านอื่น ๆ อย่างเป็นระบบเพื่อให้ SMEs มีความเข้มแข็งและเป็นรากฐานที่สำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

bot, www, 2002)

1.1.3 ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศ

เศรษฐกิจไทยในปี 2544 คาดว่าจะขยายตัวประมาณร้อยละ 1.5 หรือสูงกว่านั้นเล็กน้อย (เมื่อวันที่ 18 มีนาคม 2545 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้ประกาศตัวเลขทางการขยายตัวของเศรษฐกิจไทยปี 2544 เท่ากับร้อยละ 1.8) โดยอุปสงค์ภายในประเทศยังคงพุงตัวอยู่ได้ โดยมีรายจ่ายภาครัฐเป็นปัจจัยกระตุ้นสำคัญ เสถียรภาพเศรษฐกิจอยู่ในเกณฑ์ดี กล่าวคือ อัตราเงินเฟ้อต่ำอยู่ที่ร้อยละ 1.6 ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัดยังเกินดุลแต่ต่ำกว่าปีก่อน เนื่องจากการลดลงของการส่งออกเป็นสำคัญ ซึ่งเป็นผลจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก เงินทุนเคลื่อนย้ายไหลออกต่อเนื่อง ตามการชำระหนี้สินนี้ต่างประเทศ แต่

มีแนวโน้มลดลงมากจากปี 2543 ทำให้ดุลการชำระเงินเกินดุลจากที่เคยขาดดุลในปี 2543 ซึ่งมีผลทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพ และเงินสำรองทางการสูงขึ้น

ดุลการค้าและดุลบัญชีเดินสะพัด ปี 2544 ดุลการค้าเกินดุล 2.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (เทียบกับเกินดุล 5.5 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปีก่อน) เป็นการเกินดุลในช่วงครึ่งหลังของปีถึง 2.0 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. เพราะการนำเข้าที่ลดลงมากในช่วงดังกล่าว ขณะที่ดุลบริการและบริจาคเกินดุลลดลงจากปีก่อนเล็กน้อยเนื่องจากรายรับจากการท่องเที่ยวลดลงแต่รายจ่ายเพิ่มขึ้น ประกอบกับรายได้ของแรงงานไทยในต่างประเทศลดลงมากเนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจของประเทศไต้หวันซึ่งเป็นแหล่งจ้างงานสำคัญของแรงงานไทย ทำให้ดุลบัญชีเดินสะพัดเกินดุลเป็น 6.2 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. (เทียบกับเกินดุล 9.3 พันล้านดอลลาร์ สหรัฐ. ในปีก่อน) (bot, www, 2002)

1.1.4 สภาพแวดล้อมของประเทศในปัจจุบัน

สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน เกิดปัญหาต่างๆ ที่รอการแก้ไข เช่น ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมืองการปกครอง ทรัพยากรธรรมชาติ สรุปได้ดังนี้ ปัญหาสุขภาพจิตและปัญหาอาชญากรรม สัดส่วนของอาชญากรรมต่อประชากรได้เพิ่มขึ้นจาก 1,300 คดีในปี 2539 เป็น 1,700 คดีในปี 2543 โดยคดีที่เกิดขึ้นในกรุงเทพถึงหนึ่งในสี่ของคดีทั้งประเทศ ขณะที่ปัญหาสุขภาพจิตแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว เพิ่มขึ้นจาก 2,800 คดีในปี 2539 เป็น 4,300 คดีในปี 2543 คดีอาชญากรรมมากกว่าครึ่งหนึ่งเป็นเด็กและเยาวชน โดยมีแนวโน้มที่เด็กต่ำกว่า 15 ปี จะเสพยาเสพติดมากขึ้น

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมยังคงมีปัญหาเสื่อมโทรมอยู่มาก โดยเฉพาะป่าไม้ถูกทำลายอย่างต่อเนื่องเฉลี่ย 2.4 ล้านไร่ ทรัพยากรป่าและน้ำมีแนวโน้มจะขาดแคลนมากขึ้น เนื่องจากความต้องการขยายตัวเพิ่มขึ้น ด้านมลพิษและสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหารุนแรง เฉพาะในเขตเมืองใหญ่ๆ ทั้งมลพิษทางอากาศ การจราจรแออัด ปริมาณขยะและกากของเสีย

สุขภาพอนามัยของคนไทยแข็งแรงเพิ่มขึ้น โดยการเจ็บป่วยน้อยลงแต่ยังมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการทำลายสุขภาพ โดยภาวะความเจ็บป่วยลดลงจากร้อยละ 23.1 ในปี 2534 เหลือร้อยละ 15.1 ในปี 2544 การขาดสารอาหารของประชากรกลุ่มต่างๆ ลดลง แต่คนไทยส่วนใหญ่ยังขาดการป้องกันการรักษาสุขภาพ ขาดการออกกำลังกายและแนวโน้มสุขภาพจิตแย่ลงเพราะปัญหาเศรษฐกิจและสังคมที่รุ่มร่า ขณะที่คนไทยได้รับการคุ้มครองสุขภาพแล้วร้อยละ 80

ด้านการศึกษา คนไทยได้รับโอกาสขยายการศึกษาขั้นพื้นฐานเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 6.1 ในปี 2535 เป็นร้อยละ 7.8 ในปี 2543 แต่ปัญหาที่เกิดขึ้น คือ การพัฒนาการเรียนรู้ของคนไทยยังมีน้อย รวมทั้งปัญหาคุณภาพการศึกษา

ความมั่นคงด้านที่อยู่อาศัยของคนไทยดีขึ้น โดยความมั่นคงเรื่องที่อยู่และ
การอุปโภคของคนไทยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 58.6 เป็นร้อยละ 72.7 (mcot, www, 2002)

1.1.5 ความเดือดร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน

นับตั้งแต่รัฐบาลประกาศเปลี่ยนแปลงนโยบายอัตราแลกเปลี่ยนค่าเงินเป็นระบบ
เงินบาทลอยตัว เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม 2540 เป็นต้นมา เป็นสิ่งที่อาจชี้ได้ว่าจะนำไปสู่วิกฤต
ทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับคนไทย ทำให้ความอยู่ดีมีสุขของคนไทยได้ลดน้อยถอยลงไป ซึ่งสำนัก
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้นำข้อมูลออกเปิดเผยถึงความอยู่ดีมี
ของคนไทยว่า หลังจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจความอยู่ดีมีสุขของคนไทยโดยรวมลดลง โดยมีสาเหตุ
มาจากการว่างงาน ความไม่มั่นคงในการทำงาน คนยากจนมีเพิ่มขึ้น ความแตกต่างระหว่างรายได้
สูงขึ้นและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินน้อยลง ดัชนีความอยู่ดีมีสุขของคนไทยในปี 2540
อยู่ที่ร้อยละ 77.1 แต่ผลกระทบจากวิกฤตเศรษฐกิจทำให้ชีวิตการทำงานของคนไทยเปลี่ยนแปลง
ไปมาก โดยการจ้างงานอยู่ที่ระดับร้อยละ 79.1 และลดลงเหลือแค่ร้อยละ 38.4 ขณะเดียวกันราย
ได้ที่แท้จริงของคนไทยปรับลดลงในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจร้อยละ 6 โดยเฉพาะรายได้พิเศษ คือ
โบนัส ค่าล่วงเวลาลดลงมากกว่าร้อยละ 20 และกลุ่มแรงงานที่ได้รับผลกระทบเรื่องรายได้มากที่สุด
ได้แก่ แรงงานนอกระบบ แรงงานในภาคเกษตรและแรงงานที่มีการศึกษาต่ำ
(mcot, www, 2002)

1.1.6 ความล่มสลายของท้องถิ่นชนบท

คนไทยในอดีตอยู่กันเป็นครอบครัวใหญ่ ทั้งพ่อ แม่ ลูก ปู่ย่า ตา ยาย เป็น
ครอบครัวแบบขยาย ในการดำเนินชีวิต หรือวิถีชีวิตของสังคมในอดีตเป็นสังคมแบบพึ่งพาตนเอง
อยู่อย่างพอเพียง ในระบบเศรษฐกิจแบบยังชีพ อยู่กับธรรมชาติพึ่งพาธรรมชาติที่เอื้ออำนวย มี
ความอุดมสมบูรณ์ ดังคำกล่าวที่ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ลักษณะเด่นทางสังคมเป็นสังคมที่เอื้อ
อาทรและถ้อยทีถ้อยอาศัยซึ่งกันและกัน แต่มีการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผน
พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 - ฉบับที่ 7 แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง
คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ส่งผลให้เกิดปัญหา
ด้านต่าง ๆ เพราะการพัฒนาเพียงด้านวัตถุเพียงอย่างเดียว รัฐบาลมีนโยบายขยายตัวทางด้าน
อุตสาหกรรม ต้องการพัฒนาประเทศให้เป็นไปในภาคอุตสาหกรรมทำให้ประชาชนที่อยู่ในภาค
เกษตรซึ่งมีจำนวนมากที่สุดละทิ้งถิ่นฐานอพยพเข้ามาทำงานในเขตเมือง โดยทิ้งเด็กและคนชราไว้
ที่บ้าน แรงงานในภาคเกษตรลดลง อีกทั้งสภาพครอบครัวเกิดการแตกแยก สังคมเกิดความอ่อน
แอ ความเป็นอยู่แบบดั้งเดิมของสังคมไทยในอดีตหายไป เกิดความล่มสลายในการดำรงชีวิตของ
ชนบทไทย (mcot, www, 2002)

1.1.7 ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ

การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 – ฉบับที่ 7 แม้จะประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง คือ เศรษฐกิจของประเทศมีความเจริญก้าวหน้า ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ก็ยังมีปัญหาในการกระจายรายได้สู่ประชาชนไม่ทั่วถึง ก่อให้เกิดผลกระทบในด้านอื่นตามมาอีกมาก เช่น ค่านิยมด้านวัตถุ สังคมไทยกลายเป็นสังคมบริโภคนิยม เกิดปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม ปัญหาอาชญากรรมเพิ่มขึ้น เป็นต้น ท่ามกลางกระแสวัฒนธรรมของตะวันตก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิตของคนไทยในปัจจุบัน เกิดการถูกครอบงำทางวัฒนธรรม อันมีจุดเริ่มมาจากการรับข้อมูลข่าวสารและวัฒนธรรมของต่างชาติ โดยมีรู้จักการแยกแยะและประยุกต์ใช้ให้เข้ากับสังคมของคนไทยเอง กลุ่มผู้ที่นิยมตามกระแสวัฒนธรรมของตะวันตกและสินค้าจากต่างประเทศ คือ กลุ่มวัยรุ่น และผู้ที่มีฐานะทางสังคม ผลกระทบที่เกิดขึ้นทางเศรษฐกิจ คือ เกิดภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศชาติ สูญเสียเงินตราออกนอกประเทศเป็นจำนวนมหาศาล

(mcot, www, 2002)

1.2 บริบทระดับท้องถิ่น

1.2.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนหลังวัดโพธิ์

เหตุที่ชื่อ ชุมชนหลังวัดโพธิ์ อันเนื่องมาจากบริเวณชุมชนซึ่งมีวัดโพธิ์เป็นศูนย์กลางของชุมชน ชาวบ้านจะร่วมกันทำกิจกรรมประเพณี งานบุญต่างๆ เช่น ขึ้นปีใหม่ วันสงกรานต์ วันสำคัญทางพุทธศาสนา ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับวัดทั้งสิ้น การประชุมปรึกษาหารือ เรื่องที่เกี่ยวกับชุมชน ชาวบ้านได้อาศัยฟังฟังจากวัดโพธิ์ทุกโอกาส ด้วยความเมตตาจากหลวงพ่อยืน เจ้าอาวาสรูปปัจจุบัน รวมถึงการเลือกตั้งครั้งสำคัญๆ ของท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ ก็ได้วัดโพธิ์เป็นศูนย์รวมของชุมชน

ชุมชนหลังวัดโพธิ์ เริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. 2542 หรือประมาณ 3 ปีมาแล้ว แต่ในความเป็นจริงน่าจะนับได้ว่าชุมชนแห่งนี้มีการรวมกันของชาวบ้านในชุมชนมาเป็นเวลาหลายสิบปีแล้ว เพียงแต่ยังไม่ได้แต่งตั้งอย่างเป็นทางการจากหน่วยงานราชการเท่านั้น จากคำบอกเล่าของผู้สูงอายุในชุมชนไม่พบหลักฐานว่าคนกลุ่มแรกที่มาเริ่มก่อตั้งชุมชนเป็นใคร ผู้อาวุโสของชุมชนเล่าว่าจำได้ก็เพียงว่า คนเก่าแก่ที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่นี้ เดิมก็เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา จนถึงรุ่นลูกหลานในปัจจุบัน

1.2.2 สภาพปัจจุบัน

ด้านประชากรในชุมชนหลังวัดโพธิ์นั้น มีครัวเรือนทั้งสิ้น 195 ครอบครั้ว มีบ้าน 195 หลังคาเรือน มีประชากรทั้งหมด 1260 คน เป็นชาย 560 คน หญิง 700 คน
ที่มา : เอกสารการสำรวจประชากรของชุมชนหลังวัดโพธิ์ ปี พ.ศ. 2544

ตารางที่ 1 จำนวนของประชากรจำแนกตามลักษณะของประชากร

ลักษณะของประชากร	จำนวน (คน)	ร้อยละ
1. เพศ		
- ชาย	560	44
- หญิง	700	56
2. อายุ		
1 วัน – 3 ปีเต็ม	64	9
3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็ม	86	7
6 ปี 1 วัน – 12 ปีเต็ม	103	8
12 ปี 1 วัน – 14 ปีเต็ม	246	20
15 ปี 1 วัน – 18 ปีเต็ม	112	9
18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็ม	396	31
50 ปี 1 วัน – 60 ปีเต็ม	132	10
60 ปี 1 วันขึ้นไป	121	10
3. การศึกษาของสมาชิกในชุมชน คนที่ไปศึกษานอกชุมชน		
- ระดับประถมศึกษา	131	25
- ระดับมัธยมศึกษา	272	53
- สูงกว่าระดับอุดมศึกษา	115	22

ที่มา : เอกสารการสำรวจประชากรของชุมชนหลังวัดโพธิ์ ปี พ.ศ. 2544

จากตารางที่ 1 แสดงว่าจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชาย ประชากรอายุระหว่าง 18 ปี 1 วัน – 50 ปีเต็มมีจำนวนมากที่สุด ประชากรอายุระหว่าง 3 ปี 1 วัน – 6 ปีเต็มมีจำนวนน้อยที่สุด

สมาชิกในชุมชนที่ไปศึกษานอกชุมชนระดับมัธยมศึกษามีจำนวนมากที่สุด ระดับสูงกว่าอุดมศึกษาน้อยที่สุด

จากอดีตถึงปัจจุบันด้านประชากรของชุมชนหลังวัดโพธิ์ เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความลำดับและความเจริญของพื้นที่ ข้อมูลประชากรในอดีตไม่สามารถค้นหาเอกสารมาอ้างอิงได้จากคำกล่าวอ้างของผู้อาวุโสในชุมชนบอกว่า เมื่ออดีตประชากรในชุมชนหลังวัดโพธิ์แท้ๆ มีไม่มากนักเรียกได้ว่ารู้จักกันทุกบ้านทุกหลังคา (ประชากรในชุมชนหลังวัดโพธิ์แท้ๆ ในที่นี้ หมายถึง ประชากรที่อาศัยอยู่ในชุมชนดั้งเดิมนั้น มิได้รวมถึงชาวบ้านบางกลุ่มที่มาอาศัยอยู่ชั่วคราว)

ต่อมาเมื่อมีประชากรเพิ่มมากขึ้นการขยายตัวของชุมชนก็กว้างออกไปอีก จากที่เข้าใจกันว่าชุมชนหลังวัดโพธิ์ คือ ประชาชนที่มีที่อยู่บริเวณรอบๆ วัดโพธิ์เท่านั้น ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้ขยายออกไปเป็นบริเวณกว้างเรียกว่าเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีถนนสายสำคัญล้อมรอบทั้งสี่ทิศ มีบริเวณบ้านพักอาศัยอยู่ตรงกลางชุมชน โดยรอบชุมชนส่วนใหญ่เป็นร้านค้าและบ้านเรือน

การประกอบอาชีพในปัจจุบันของชาวบ้านในชุมชน ส่วนใหญ่ทำอาชีพค้าขาย รับจ้างทั่วไปและรับราชการ ปัจจุบันในชุมชนมีร้านค้า 210 ร้านและมีการจ้างงานกว่า 500 คน โดยประมาณ (ที่มา : จากการสำรวจโดยผู้ประเมินโครงการ ปี พ.ศ. 2545) ด้านการศึกษาของชุมชน ในเขตพื้นที่ชุมชนหลังวัดโพธิ์ไม่มีสถานศึกษาอยู่เลย มีประชากรที่กำลังศึกษารวมทั้งสิ้น 518 คน ซึ่งเข้ารับการศึกษในโรงเรียนต่างๆ ของจังหวัด

1.2.3 ด้านเศรษฐกิจของชุมชน

ชุมชนหลังวัดโพธิ์มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง ลักษณะเศรษฐกิจของชุมชนโดยรวมจึงเป็นการค้าขายมีการผลิตสินค้าในชุมชนเพื่อจำหน่าย ได้แก่

ก. ผลิตขนมไทย ครอบครัวที่ผลิตมี 1 ครอบครัว มีรายได้เข้าชุมชนประมาณ ปีละ 400,000 บาท

ข. ตัดเย็บเสื้อผ้า ครอบครัวที่ผลิตมี 6 ครอบครัว มีรายได้เข้าชุมชนประมาณ ปีละ 200,000 บาท

ตารางที่ 2 รายได้ของประชาชนในชุมชนต่อปีในแต่ละครอบครัว

รายได้ของประชาชน		จำนวน (ครอบครัว)	ร้อยละ
1.000 – 5,000	บาท	48	25
5.001 – 10,000	บาท	62	32
10.001 – 20,000	บาท	71	36
20.001 – 30,000	บาท	8	4
30.001 – 50,000	บาท	6	3
50.001 – 100,000	บาท	-	-

ที่มา : เอกสารการสำรวจระดับรายได้ของประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ ปี พ.ศ. 2544

จากตารางที่ 2 แสดงว่าประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์มีรายได้ 10,001 – 20,000 บาทต่อปีมากที่สุด ประชาชนมีรายได้ 30,001 – 50,000 บาทต่อปีน้อยที่สุด ไม่มีประชาชนที่มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาทเลย

1.2.4 ด้านวัฒนธรรม

วัดโพธิ์ เป็นวัดศูนย์กลางของชุมชน มีพระจำวัด 20 รูป เณร 27 รูป ด้านการใช้ภาษา คือ ภาษาไทยซึ่งอาจมีสำเนียงของภาษาท้องถิ่นอีสาน หรือภาษาโคราช ผู้ที่ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถือ คือ หลวงพ่อเย็น เจ้าอาวาสวัดโพธิ์

ภูมิปัญญาชาวบ้านของชุมชนหลังวัดโพธิ์ สามารถแบ่งออกได้ 6 ด้าน ดังนี้

ก. ด้านอุตสาหกรรมและหัตถกรรม มีผู้ชำนาญการ ได้แก่

1. นางสมศรี เมธีธรรมนิตย์ เชี่ยวชาญด้าน ตัดเย็บเสื้อผ้าไทย ชุดไทย มีประสบการณ์การทำงาน 20 ปี
2. นายพัฒนพันธ์ ชีระสุทธิกุล เชี่ยวชาญด้าน งานโลหะ มีประสบการณ์การทำงาน 20 ปี

ข. ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน

1. นายต้น ชื่นชม เป็นผู้นำชุมชนหลังวัดโพธิ์ ในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ของชุมชนและเป็นผู้ดำเนินการจัดการกองทุนของชุมชน

ค. ด้านศิลปกรรม

1. นายสมเกียรติ ทรัพย์ธนาคล เชี่ยวชาญด้าน ป้ายโฆษณา อักษรโลหะ มีประสบการณ์การทำงาน 15 ปี
2. นายสมชัย สุระศิลป์กุล เชี่ยวชาญด้าน ป้ายโฆษณา อักษรโลหะ ภาพพิมพ์ มีประสบการณ์การทำงาน 20 ปี

ง. ด้านปรัชญา ศาสนา ประเพณี

1. นายตัน ชื่นชม
2. นายเชย โพธิ์นอก
3. นายน่วม มาเทศ

เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านงานบุญ ประเพณีสำคัญต่าง ๆ และมีตำแหน่งไวยวัจกร

จ. ด้านโภชนาการ

1. นางสาวศุภา เจริญภูมิ เชี่ยวชาญด้าน ขนมไทย มีประสบการณ์การทำงาน 15 ปี
2. นางเจริญ ชาญกระโทก เชี่ยวชาญด้าน อาหารกล้วยเตี๋ยมแป๊ะพะไล มีประสบการณ์การทำงาน 12 ปี

ฉ. ด้านองค์กรชุมชน

กลุ่มจำหน่ายไม้ดัด ไม้ดอกและบอนไซ กิจกรรมหลักของกลุ่ม คือ ปลูกและจำหน่ายไม้ดัด ไม้ดอกและบอนไซ กลุ่มจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. 2542 มีนายตัน ชื่นชม เป็นประธานกลุ่ม จำนวนสมาชิกเริ่มก่อตั้ง 10 คน ปัจจุบันมีสมาชิก 20 คน กลุ่มมีทุนก่อตั้ง 2,000 บาท ปัจจุบันกลุ่มมีทุน 4,000 บาท ที่อยู่ของกลุ่ม ชุมชนหลังวัดโพธิ์ 154 ถ.จันทร์ ต.ในเมือง จ.นครราชสีมา

1.2.5 ข้อมูลด้านอื่น ๆ

- 1) คณะกรรมการของชุมชน มีนายตัน ชื่นชม เป็นประธานชุมชน
- 2) ความต้องการของราษฎรในชุมชนมีดังนี้
 - รับประทานข้าวสารต่าง ๆ ภายในชุมชนอย่างทั่วถึง
 - มีการจัดตั้งกลุ่มองค์กรในชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. ผลการประเมินโครงการโดยภาพรวม

ผลการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีดังนี้

2.1 ผลการประเมินหน่วยระบบเอ

หน่วยระบบเอ คือ หน่วยระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

2.1.1 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบเอ

1) นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ จากการสัมภาษณ์และจัดเวทีประชาคมในชุมชน พบว่า ชาวบ้านชุมชนหลังวัดโพธิ์มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกองทุน คือ เป็นโครงการช่วยเหลือจากรัฐบาลเพื่อให้ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียน

ในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ เพื่อให้ชุมชนบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเองและสนับสนุนผู้
คือโอกาสในชุมชนให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

2) เงิน 1 ล้านบาท กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้จัดสรรเงิน 1 ล้านบาทให้กับผู้ที่
ต้องการขอกู้เงินจากกองทุน ได้ปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน โดยมีวัตถุประสงค์ให้กู้เพื่อนำไป
ใช้จ่ายในการพัฒนาอาชีพ สร้างงานเพิ่มรายได้ หรือบรรเทาเหตุฉุกเฉินและจำเป็นเร่งด่วน

3) คณะกรรมการกองทุน คณะกรรมการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์มี 12 คน ซึ่งมา
จากการเลือกตั้งจากสมาชิกของชุมชน คณะกรรมการของกองทุนมีความร่วมมือกัน และสามารถ
ประสานงานการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ แม้ว่าการดำเนินงานในบางส่วนจะยังมีปัญหาและ
อุปสรรคบ้าง แต่พบว่ากิจกรรมของกองทุนในขั้นต้น คณะกรรมการได้กระทำจนสำเร็จลุล่วงไป
ได้

4) ระเบียบกองทุน กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้ร่างระเบียบของกองทุน โดย
ได้นำ ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ.
2544 มาเป็นแนวทางในการกำหนดระเบียบกองทุน มีคณะกรรมการกองทุนเป็นผู้ร่วมร่าง
ระเบียบของกองทุน

5) จำนวนสมาชิกกองทุน กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 132
คน ซึ่งเป็นผู้อยู่อาศัยในชุมชนหลังวัดโพธิ์ และพร้อมที่จะปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน สมาชิก
กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้ปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนอย่างเคร่งครัด เช่น การฝากเงินกู้
ก็จะตรงเวลา

6) บัญชีเงินฝากธนาคารออมสิน กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้เปิดบัญชีเงินฝากกับ
ธนาคารออมสิน ตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมือง
แห่งชาติ พ.ศ. 2544 ไว้ 2 บัญชี คือ บัญชีธนาคารกองทุนล้านบาท และ บัญชีธนาคารเงิน
สะสมของกองทุน หมายเลขบัญชี 06-4318-20-014890-4 และ 06-4318-20-014893-
1 ตามลำดับ

7) กองทุนสัจจะ กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้เปิดกองทุนสัจจะเพื่อให้สมาชิกของ
กองทุนได้ฝากเป็นเงินออมและเป็นหลักประกันสำหรับสมาชิกที่ต้องการจะกู้ยืมเงินจากกองทุน
ซึ่งสมาชิกกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้ฝากเงินสัจจะตามกำลังความสามารถของตนครบทุกเดือน

2.1.2 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบเอ

1) กระบวนการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน พบว่า ในการคัดเลือกผู้กู้ของกองทุน ได้
ปฏิบัติตามระเบียบของกองทุน คือ เป็นสมาชิกของกองทุนและมีเงินฝากสัจจะไว้กับกองทุน แต่
เนื่องจากมีสมาชิกของกองทุนบางส่วนที่ไม่ได้ฝากเงินสัจจะตรงตามกำหนดต้องการขอกู้ จึงต้อง

ขอให้ผู้ที่มีความประสงค์ขอผู้ที่มีคุณสมบัติครบได้ก่อน สร้างความกังวลใจให้กับผู้กลุ่มนี้ว่าเงินของกองทุนจะจัดสรรหมดไป คณะกรรมการจึงได้ประชุมและพิจารณาเป็นรายกรณี

2) กระบวนการทำบัญชีของกองทุน พบว่า การจัดทำบัญชีของกองทุนดำเนินการโดยคณะกรรมการกองทุนร่วมกันจัดทำ ซึ่งเป็นแบบบัญชีที่ตัวแทนคณะกรรมการได้เข้ารับการอบรมจากเจ้าหน้าที่ส่วนกลาง ในการจัดทำบัญชีมีปัญหาอยู่บ้างเนื่องจากคณะกรรมการไม่มีความรู้พื้นฐานของการทำบัญชี จึงต้องดำเนินการอย่างละเอียดถี่ถ้วน

3) กระบวนการรับชำระหนี้ พบว่า การรับชำระหนี้ค่างกองทุน ผู้กู้จะต้องส่งเงินต้นพร้อมดอกเบี้ยทุกเดือน เป็นเวลา 12 เดือน โดยชำระหนี้ผ่านธนาคารออมสินโดยตรงหรือชำระหนี้กับประธาน เற்றுญิกของกองทุนทุกวันที่ 1 – 5 ของทุกเดือน

4) การแนะนำวิธีทำธุรกิจ กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้จัดสรรเงินของกองทุนให้กับสมาชิกที่ต้องการกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพ โดยจะให้คำแนะนำแก่สมาชิกที่ต้องการสร้างอาชีพและช่วยเหลือในการประเมินโครงการที่สามารถเป็นไปได้ให้กับสมาชิก

2.1.3 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบเอ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า มีจำนวนผู้กู้เงิน 55 คน โดยมีผู้ได้รับเงินกู้จากกองทุนแบ่งการให้กู้ครั้งที่ 1 32 ราย เป็นเงิน 550,000 บาท ให้กู้ครั้งที่ 2 23 ราย เป็นเงิน 395,000 บาท

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า จำนวนผู้กู้เงินจากกองทุนได้ รวมทั้งสิ้น 55 ราย กองทุนมีเงินสะสมทุนของชุมชน 40,000 บาท มีการขยายกิจการของผู้จำนวน 10 ราย ซึ่งมีกิจการใหม่ในชุมชน คือ การขายข้าวแกงของสมาชิกผู้กู้ และการรับจ้างซักรีดเสื้อผ้า

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งในการที่จะร่วมกันดำเนินงานบริหารกองทุนให้ประสบผลสำเร็จ และชุมชนสามารถสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ในการที่จะพัฒนาความสามารถของชาวบ้านในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ทั้งยังสร้างเครือข่ายทางการตลาดเพื่อเป็นช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของชุมชนอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าชุมชนหลังวัดโพธิ์สามารถสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจให้ยั่งยืนได้

2.2 ผลการประเมินหน่วยระบบบี

หน่วยระบบบี คือ หน่วยระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

2.2.1 ผลการประเมินบริบทเฉพาะตัวของหน่วยระบบบี

1) ความรู้ความสามารถของผู้กู้และครอบครัวผู้กู้พิจารณาถึงความสามารถในการดำเนินกิจการของตนและครอบครัวได้ เงินที่ใช้ในการประกอบกิจการเป็นลักษณะเงินที่หมุนเวียนตลอดเวลาที่มีการบันทึกรายรับรายจ่าย ทำให้สามารถทราบผลกำไรในแต่ละวัน จึงเป็นประโยชน์ต่อการชำระหนี้ของผู้กู้ในอนาคต

2) ทรัพย์สินของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้สามารถประเมินทรัพย์สินหรือเงินทุนในการประกอบกิจการของตนได้ว่าจะกู้ยืมเงินจากกองทุนเป็นจำนวนเท่าใดและกำลังความสามารถในการชำระคืนกองทุนด้วย

3) หนี้สินธนาคารของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้จำกัดหนี้สินของตนเองก่อนที่จะตัดสินใจกู้ยืมเงินจากกองทุน เพื่อนำมาประกอบอาชีพโดยไม่มีหนี้ซ้ำซ้อนหรือกู้เงินจากแหล่งกู้อื่นที่มีดอกเบี้ยสูง เพราะถ้าผู้กู้มีหนี้สินจำนวนมาก จะไม่สามารถชำระคืนให้กับกองทุนได้ตามกำหนด ซึ่งจะก่อให้เกิดปัญหาในภายหลัง และจะมีผลกระทบกับกองทุน คือ กองทุนจะไม่มีเงินหมุนเวียนให้กับผู้กู้ในรายต่อไป

4) อาชีพหลักของผู้กู้ อาชีพหลักของผู้กู้ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้แก่ อาชีพค้าขายรับจ้างทั่วไป และรับราชการ อาชีพค้าขายเป็นอาชีพที่มีจำนวนผู้กู้เงินจากกองทุนมากที่สุด การขอกู้ยืมเงินจากกองทุน ส่วนใหญ่เพื่อพัฒนาอาชีพเดิมของผู้กู้ และสร้างอาชีพใหม่หรือเพิ่มรายได้จากอาชีพเดิม ผู้กู้ศึกษาความเป็นไปได้ในการลงทุนทำกิจการเพื่อเป็นแนวทางก่อนจะดำเนินงาน

5) รายได้ของครอบครัว พบว่า ประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ในแต่ละครอบครัวมีรายได้เฉลี่ย 10,000 – 20,000 บาทต่อปี รายได้เป็นส่วนหนึ่งในการพิจารณาการขอกู้โดยผู้กู้เองว่าจะประกอบกิจการใดเพื่อเพิ่มรายได้ และมีเงินลงทุนก่อนการดำเนินการเท่าใด

6) ประสบการณ์ในการดำเนินการของผู้กู้ พบว่า ผู้กู้เงินจากกองทุนมีประสบการณ์ในการดำเนินการมาบ้าง เนื่องจากเป็นข้อสำคัญในการขอกู้ยืมเงินแล้วยังสร้างความมั่นใจให้กับผู้กู้เอง ว่าสามารถที่จะดำเนินการตามโครงการให้สำเร็จได้ หากผู้กู้ไม่มีประสบการณ์ในการดำเนินการผลตอบแทนในการประกอบกิจการจะล่าช้าและยังต้องนำเงินที่กู้ยืมจากกองทุนมาคืนกองทุนให้ทันตามกำหนด

2.2.2 ผลการประเมินปัจจัยนำเข้าของหน่วยระบบปี

1) จำนวนเงินที่ได้จากการกู้กองทุน เงินที่ผู้กู้ขอกู้จากกองทุนแต่ละรายแตกต่างกันตามวัตถุประสงค์ของโครงการขอกู้ จำนวนเงินที่ขอกู้มีข้อจำกัด คือ สามารถขอกู้ได้ในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาท แต่ยังไม่เพียงพอแก่การที่จะนำเงินไปลงทุนในการดำเนินการที่มีเงินลงทุนสูง จำนวนเงินที่ผู้กู้ได้รับพิจารณาอนุมัติ มีจำนวน 10,000 บาท 4 ราย, 15,000 บาท 22 ราย, 20,000 บาท 29 ราย

2) เงินจากแหล่งอื่น พบว่า ผู้กู้พิจารณาว่าได้ขอกู้เงินจากกองทุนอื่น ๆ ของชุมชนหรือแหล่งเงินกู้อื่นไว้ด้วยหรือไม่ เมื่อผู้กู้มีโครงการที่จะประกอบกิจการเพื่อเป็นการวางแผนในการดำเนินงานขั้นแรก ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้กู้ได้ทราบฐานะทางการเงินของตนก่อนการขอกู้เงิน

3) สถานที่และวัตถุดิบ ผู้ภูมิมีความพร้อมในการที่จะประกอบกิจการของตนเอง ในการขอกู้เงินจากกองทุนผู้เขียนโครงการดำเนินงานเพื่อบอกวัตถุประสงค์ในการขอกู้เงิน ซึ่งหมายความว่าผู้ภูมิได้กำหนดสถานที่และวัตถุดิบไว้เบื้องต้นแล้ว

4) เทคนิควิธีทำงาน ผลของการใช้เทคนิควิธีการทำงานของผู้ภูมิ พบว่า ผู้ภูมิของชุมชนหลังวัดโพธิ์ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่ภูมิเพื่อพัฒนาอาชีพ คือ เพิ่มรายได้จากอาชีพเดิม ซึ่งเป็นผู้ที่มีเทคนิควิธีการทำงานของตนเองทั้งสิ้น ผู้ภูมิได้นำเทคนิคต่าง ๆ มาใช้ในกระบวนการผลิตสินค้าบริการของตนเพื่อเพิ่มผลผลิต และมีกำไรเพิ่มมากขึ้น

5) กำลังการผลิต จากการสอบถามจากผู้ภูมิแล้ว พบว่า ผู้ภูมิบางกลุ่มได้เพิ่มกำลังการผลิตภายหลังจากได้กู้ยืมเงินจากกองทุน และบางกลุ่มยังไม่เพิ่มกำลังการผลิตเนื่องจากนำไปลงทุนเป็นอุปกรณ์อย่างอื่นก่อน จึงจะเพิ่มกำลังการผลิตต่อไป หลังจากเพิ่มกำลังการผลิตแล้ว ผู้ภูมิได้ผลผลิตที่มีคุณภาพและปริมาณมากยิ่งขึ้น และสามารถจำหน่ายสินค้าให้กับคนในชุมชนได้ในราคาที่ถูก

2.2.3 ผลการประเมินกระบวนการของหน่วยระบบปี

1) การทำกิจการภูมิวิธี พบว่า ผู้ภูมิมีการดำเนินกิจการที่ภูมิวิธีตามความรู้และประสบการณ์ที่มี แต่ยังขาดการนำเทคโนโลยีที่จะช่วยเพิ่มผลผลิตมาใช้ในการประกอบกิจการ และผู้ภูมิได้วางแผนการทำกิจการก่อนการขอกู้เงิน

2) การหาตลาดที่ดี พบว่า ผู้ภูมิมีความรู้เรื่องการวางแผนทางการตลาดน้อย ต้องการให้มีหน่วยงานจากส่วนที่เกี่ยวข้องเข้ามาแนะนำ ทั้งนี้ผู้ภูมิได้ใช้ประสบการณ์ที่มีอยู่มองหาแหล่งตลาดด้วยตนเองซึ่งก็เป็นการดำเนินกิจการที่เป็นในปัจจุบัน และมีตลาดที่แน่นอน

3) การหาวัตถุดิบที่ดี พบว่า ในการหาวัตถุดิบสำหรับประกอบกิจการของผู้ภูมินั้น ผู้ภูมิที่มีความชำนาญและมีแหล่งวัตถุดิบในการทำกิจการของตนแล้ว การหาวัตถุดิบจึงเป็นสิ่งที่สะดวกของผู้ภูมิ ผู้ภูมิจึงต้องการเพิ่มผลผลิตให้มากขึ้น

4) การทำบัญชี การประกอบกิจการของผู้ภูมิชุมชนหลังวัดโพธิ์ พบว่า มีบางส่วนที่ผู้ภูมิไม่ได้ทำบัญชีที่ถูกต้อง ได้แก่ กลุ่มค้าขายอาหารขนาดเล็ก ผู้ภูมิให้ความคิดเห็นว่า ได้ทำบัญชีของกิจการแต่เป็นบัญชีอย่างง่ายที่เข้าใจได้เอง กลุ่มผู้ภูมิที่มีกิจการขนาดกลางขึ้นมา ทำบัญชีโดยทั่วไปเพื่อตรวจสอบผลกำไร – ขาดทุนของกิจการ

5) การวิเคราะห์ประเมิน พบว่า ผู้ภูมิได้มีการประเมินกิจการของตนเองก่อนการกู้ยืมเงิน เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินกิจการ ไม่ให้มีปัญหาและอุปสรรค หรือถ้าเกิดปัญหาให้หมีน้อยที่สุด อย่างไรก็ตามผู้ภูมิได้ประเมินบางกรณีว่า การให้กู้ยืมเงินในวงเงินไม่เกิน 20,000 บาทนั้น คงไม่พอสำหรับค่าใช้จ่ายในบางส่วนที่ต้องมีการเพิ่มทุนมาก จากที่ผู้ภูมิได้คาดการณ์ไว้ล่วงหน้า

หน้า และอีกกรณีหนึ่ง พบว่า ผู้กู้ประเมินว่าผลผลิตที่ได้อาจจะยังไม่มากนักเมื่อต้องชำระคืนเงินกู้ หรืออาจยังไม่เห็นผลกำไรเลย

6) บทบาทหน้าที่ของนักศึกษากองทุน จากการปฏิบัติงานตามโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง นักศึกษาได้เข้าทำงานในพื้นที่ ที่ได้รับผิดชอบอย่างเคร่งครัด หน้าที่หลัก คือ เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ รายงานไปยังมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นแนวทางการปรับปรุงและพัฒนาโครงการ นักศึกษาได้เข้าช่วยเหลือคณะกรรมการกองทุนในงานที่ได้รับมอบหมาย รวมไปถึงการให้ความร่วมมือกับชุมชนในกิจกรรมต่าง ๆ อีกด้วย

2.2.4 ผลการประเมินผลผลิตของหน่วยระบบปี แบ่งออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1) ผลโดยตรง พบว่า ผู้กู้ได้กู้เงินจากกองทุนเพื่อนำไปลงทุนเพิ่มผลผลิตของตนเอง ทำให้ผู้กู้มีรายได้เพิ่มขึ้นจากเดิม บางส่วนนำไปสร้างอาชีพใหม่ ได้นำเงินไปจัดซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการดำเนินกิจการ ผู้กู้ได้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยที่ต่ำและไม่ต้องไปกู้เงินจากแหล่งอื่น

2) ผลกระทบโดยตรง พบว่า ผลของการดำเนินกิจการและความรู้ความสามารถของผู้กู้ ทำให้ผู้กู้ได้รับประสบการณ์การทำงาน สามารถเพิ่มเทคนิควิธีการที่ทันสมัยด้วยตนเอง กระตุ้นให้ผู้กู้สนใจศึกษาและหาแนวทางมาพัฒนาผลผลิตอีกทางหนึ่ง ผู้กู้มีกำลังใจในการที่จะขยายกิจการที่มีอยู่ให้เพิ่มมากขึ้น

3) ผลกระทบโดยอ้อม พบว่า ผู้กู้พึ่งพาตนเองได้ สามารถวางแผนการประกอบกิจการและนำประสบการณ์และความสามารถของผู้กู้นมาใช้อย่างถูกต้อง ทำให้สินค้าที่ผลิตขึ้นได้ออกสู่ตลาด และไม่มีการตกค้างของสินค้า ผลอีกข้อหนึ่งที่น่าสนใจ คือ การให้ผู้กู้ยืมเงินจากรัฐบาลครั้งนี้ ทำให้คนในชุมชนได้กลับมาทำงานที่บ้านเกิด เป็นการนำความรู้ที่มีอยู่พัฒนาท้องถิ่นชุมชนของตนเอง

3. ผลการประมวลเทคนิควิธีทำธุรกิจของผู้กู้

จากการศึกษาและประมวลเทคนิควิธีดำเนินการธุรกิจของผู้กู้อาชีพค้าขายและบริการ ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ สามารถจำแนกตามอาชีพได้ดังต่อไปนี้

3.1 อาชีพประกอบการขายอาหาร ผู้กู้ที่มีอาชีพค้าขายอาหารในชุมชนมีการใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดีในด้านคุณสมบัติและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การนำวัตถุดิบมาประกอบอาหารมีคุณภาพดี สด สะอาด และรสชาติของอาหารเป็นที่น่าพอใจแก่ลูกค้า ผู้กู้ได้กำหนดสัดส่วนของจำนวนผู้บริโภคและปริมาณของอาหารที่นำมาขายในแต่ละวัน เพื่อที่จะได้ไม่มีอาหารเหลือทิ้ง ทั้งกำหนดราคาอาหารที่เหมาะสมกับกำลังซื้อของผู้บริโภคอีกด้วย ในด้านการผลิตผู้กู้มีกระบวนการที่ดี ได้แก่ การคัดเลือกวัตถุดิบที่มากประกอบอาหารให้เหมาะสมกับความต้องการของผู้ซื้อ และใช้เทคนิค

วิธีการปรุงอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัว ทำให้เป็นที่นิยมแก่ผู้บริโภคในชุมชน ผู้ผู้ยังได้คิดค้นสร้างสรรค์ในการจัดตกแต่งอาหาร ภาชนะที่ใช้และร้านค้า หรือลดเงินของตนในการดึงดูดใจลูกค้าว่ามีความสะอาดไม่มีสารเจือปนและอุปกรณ์ที่ใช้ปลอดภัยต่อการบริโภค การที่ผู้ผู้ได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ ผู้ผู้ปรุงอาหารที่สะอาด ปลอดภัยและมีรสชาติเป็นที่น่าพอใจแก่ผู้บริโภค ทำให้มียอดขายอาหารและจำนวนลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ผู้ยังสามารถนำเทคนิควิธีการที่ดีและประสบการณ์มาปรับปรุงได้

3.2 อาชีพประกอบกรับซักรีดเสื้อผ้า ผู้ผู้ที่มีอาชีพรับซักรีดเสื้อผ้าในชุมชนมีการใช้ปัจจัยนำเข้าที่ดีในด้านคุณสมบัติและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ การนำอุปกรณ์ที่ใช้ในการซัก และรีดที่มีคุณภาพใช้งานได้ดีมาใช้ในการทำงาน และจำนวนของลูกค้าที่ผู้ผู้สามารถที่จะให้บริการได้ ผู้ผู้มีสถานที่ ที่ดำเนินงานได้อย่างเหมาะสม คือ มีพื้นที่กว้างขวางพอในการตากผ้า และจัดวางอุปกรณ์เครื่องซักผ้า ผู้ผู้บางรายมีกำลังการผลิตมากพอสมควรที่จะสามารถบริการลูกค้าได้ ในด้านการผลิตผู้ผู้มีกระบวนการที่ดี ได้แก่ ผู้ผู้ดำเนินการ โดยคัดเลือกว่าวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำไปใช้ในการดำเนินกิจการว่ามีประสิทธิภาพในการผลิตบริการได้ในจำนวนที่ต้องการ ในกลุ่มของผู้ผู้ที่มีกิจการที่มั่นคงแล้วได้นำเทคนิควิธีการซัก รีดเสื้อผ้าที่เรียบร้อยระบบไอน้ำมาบริการลูกค้าด้วย ซึ่งสร้างความพอใจแก่ลูกค้าเป็นอย่างมาก ผู้ผู้ได้คำนึงถึงความสามารถในการจัดส่งให้ลูกค้าตรงเวลา และสะดวกรวดเร็ว โดยได้กำหนดราคาค่าบริการที่เหมาะสมแก่ลูกค้า ผู้ผู้ได้ผลผลิตที่ดีด้านคุณภาพและปริมาณที่พอเหมาะ ได้แก่ จำนวนลูกค้าเพิ่มมากขึ้น ผู้ผู้มีเทคนิควิธีการที่ดีและมีประสบการณ์ที่จะนำไปดัดแปลงวิธีการดำเนินงานได้ เสื้อผ้าของลูกค้าอยู่ในสภาพดี สะอาดสามารถสร้างความพอใจให้แก่ลูกค้าได้

4. ผลอื่นๆ ที่เกิดขึ้นจากโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

4.1 ผลที่เกิดจาก ทศนคติของประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง พบว่า ชาวบ้านในชุมชนหลังวัดโพธิ์มีความรู้ความเข้าใจในนโยบายของรัฐบาล และมีความพร้อมที่จะรับนโยบายดังกล่าวมาดำเนินการ ชาวบ้านเกิดทัศนคติที่ดีต่อโครงการนี้ เนื่องจากชาวบ้านในชุมชนต้องการความช่วยเหลือจากรัฐบาล แต่ต้องการให้มีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามาแนะนำในด้านการดำเนินงานมากกว่านี้ และคอยให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการ เพราะทุกคนในชุมชนล้วนต้องการให้โครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ได้ประสบผลสำเร็จและเป็นประโยชน์แก่ประชาชนอย่างแท้จริง

ที่มา : บร. 3 ความรู้ความเข้าใจและทัศนคติที่มีต่อกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง ของชุมชนหลังวัดโพธิ์, 2545

4.2 ผลที่เกิดจาก ชาวบ้านในชุมชนหลังวัดโพธิ์มีรายได้เพิ่มมากขึ้น พบว่า เมื่อชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาทแล้ว และดำเนินการตามระเบียบของกองทุน ชาวบ้านได้นำเงินที่ขอกู้ยืมไปพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัวจริง ผลที่เกิดขึ้นนี้สามารถลดภาระหนี้สินของชาวบ้านในบางส่วนได้ ลดปัญหาภาวะการตกงานของบัณฑิตจบใหม่ ทำให้เศรษฐกิจของชุมชนมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น

ที่มา : บร. 4 รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน แสดงสถานะของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์, 2545

4.3 ผลที่เกิดจาก แรงงานกลับคืนท้องถิ่น พบว่า มีจำนวนสมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ที่ต้องออกไปทำงานนอกพื้นที่ ได้กลับมามีงานที่บ้านเกิดของตน เช่น ทำกิจการค้าขายอาหารรถเข็น เป็นลูกจ้างร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ เนื่องจากนายจ้างกู้ยืมเงินจากกองทุนทำให้มีกำลังความสามารถในการจ้างลูกจ้างเพิ่มขึ้นได้ แม้แต่กิจการรับซ่อมเสื้อผ้า ยังเป็นกิจการที่คนในชุมชนสามารถกลับมาทำงานที่บ้านเกิดได้โดยไม่ต้องไปเผชิญความยากลำบากที่กรุงเทพ

ที่มา : บร. 4 รายงานการปฏิบัติงานรายเดือน แสดงสถานะของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์, 2545

5. สรุปการบรรลุวัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

5.1 การบรรลุเป้าหมายของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ

5.1.1 การเกิดกองทุน พบว่า

1. ก่อนที่จะมีโครงการเงินกองทุน 1 ล้านบาท ชุมชนหลังวัดโพธิ์ยังไม่มีกองทุนใดในชุมชน

2. ประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ยังไม่มี ความเข้าใจเกี่ยวกับกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองมากนัก แต่เมื่อมีข่าวประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐทำให้เข้าใจวัตถุประสงค์บางส่วน

3. สมาชิกในชุมชนทราบว่าเป็นโครงการจากรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือให้ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการประกอบอาชีพ สร้างรายได้ให้กับตนเองและครอบครัว และหวังว่าจะเป็นที่ยั่งยืนทางการเงินได้ในบางส่วน

4. ชาวบ้านในชุมชนมีความต้องการให้เกิดกองทุนหมู่บ้าน และมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุน มีความพึงพอใจและพร้อมที่จะบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง แต่ชาวบ้านให้ความเห็นว่าเป็นที่ยากและไม่เข้าใจในระเบียบของกองทุนที่เข้มงวดมากเกินไป ต้องการให้มีการผ่อนผันระเบียบกองทุนในเรื่องการชำระเงินคืน อาจจะยืดระยะเวลาออกไปได้บ้าง

5. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์มีแนวโน้มความเข้มแข็งและจะสามารถอยู่รอดได้ เนื่องจากสมาชิกในชุมชนให้ความร่วมมือในการจัดตั้งกองทุน และสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน

6. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน ด้วยการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน เพื่อให้เป็นตัวแทนในการบริหารจัดการกองทุน และชาวบ้านในชุมชนได้ให้ความร่วมมือในการสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน

7. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์มีสมาชิกทั้งสิ้น 132 คน
8. จำนวนเงินออมของกองทุน มีจำนวน 40,000 บาท
9. ยอดเงินคงเหลือของกองทุน มีจำนวน 55,000 บาท

5.1.2 ระบบบริหารกองทุน พบว่า

1. ชุมชนหลังวัดโพธิ์มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหารกองทุน โดยการเลือกตั้งของสมาชิกในชุมชนตามระเบียบของกองทุน
2. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์มีคณะกรรมการกองทุน 12 คน
3. คณะกรรมการได้ร่วมกันร่างระเบียบของกองทุน โดยนำระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรี ว่าด้วย คณะกรรมการหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 มาเป็นแนวทาง
4. ในการดำเนินงานของกองทุน คณะกรรมการได้จัดการประชุมเพื่อบริหารจัดการกองทุนอย่างถูกต้องและเป็นที่เข้าใจอันดีต่อกัน และจัดเวทีเพื่อให้สมาชิกได้แสดงความคิดเห็น
5. กองทุนมีการรับสมาชิก โดยการรับสมัครจากประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ที่มีคุณสมบัติถูกต้องตามระเบียบของกองทุน
6. กองทุนได้จัดทำบัญชีของกองทุน โดยคณะกรรมการร่วมกันดำเนินงานซึ่งได้ทำบัญชีทุก ๆ เดือนเมื่อมีสมาชิกนำเงินออมมาฝาก และมีผู้กู้มาชำระคืนเงิน
7. เมื่อรับสมาชิกแล้วจึงจัดให้มีการระดมทุนเงินฝาก เรียกว่า เงินฝากสัจจะ สมาชิกต้องฝากเงินออมทุกเดือนอย่างสม่ำเสมอ สมาชิกถือหุ้นอย่างน้อย 5 หุ้น
8. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ หลังจากได้รับการจัดสรรเงิน 1 ล้านบาทแล้ว สมาชิกที่มีความประสงค์จะขอกู้เงินจากกองทุน จะต้องเขียนโครงการขอกู้เงินให้กับคณะกรรมการ จากนั้นคณะกรรมการจะพิจารณาอนุมัติเงินให้แก่ผู้กู้
9. กองทุนกำหนดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ กู้พัฒนาอาชีพ สร้างงาน สร้างหรือเพิ่มรายได้ อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 1 บาทต่อเดือน กู้เพื่อบรรเทาเหตุฉุกเฉินและเหตุจำเป็นเร่งด่วน อัตราดอกเบี้ยร้อยละ 2 บาทต่อเดือน
10. กองทุนมีจำนวนผู้กู้ที่ได้รับการพิจารณาเงินกู้ 55 ราย ซึ่งเป็นผู้ที่ทำโครงการขอกู้ทั้งหมด
11. สมาชิกกองทุนที่ขอกู้เงินจากกองทุนมีความพอใจกับการพิจารณาเงินกู้ ที่คณะกรรมการอนุมัติให้

12. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ พิจารณานุมัติเงินกู้ให้กับสมาชิกที่ขอกู้ครั้งแรกเมื่อวันที่ 19 มิถุนายน 2545 และขณะนี้กำลังดำเนินการบริหารจัดการกองทุน จึงยังไม่ได้จัดสรรผลประโยชน์ให้กับกองทุน ทั้งนี้คณะกรรมการจะได้ดำเนินการจัดสรรผลประโยชน์ตามระเบียบของกองทุนต่อไป

5.1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง พบว่า

1. ชาวบ้านในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจแบบพอเพียง ด้วยการติดตามข่าวสารจากสื่อต่าง ๆ และได้รับความรู้ข้อมูลโดยทั่วไป
2. โดยได้นำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว และยังได้นำมาปฏิบัติในหลักการบริหารกองทุน
3. ชาวบ้านสามารถนำหลักการพึ่งตนเองมาใช้ในการประกอบอาชีพได้ และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาพัฒนาชีวิตและสร้างงานให้แก่ชุมชน ได้แก่ การจัดตั้งกลุ่มไม้ตัด ไม้คอกและบอนไซ

5.1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านเศรษฐกิจและสังคม พบว่า

1. ในชุมชนมีการกระตุ้นให้มีภูมิคุ้มกันของกองทุนโดยรวม โดยให้คำชี้แนะเรื่องกองทุนให้ชาวบ้านเข้าใจในหลักการสำคัญ คือ สมาชิกในชุมชนทุกคนเป็นผู้ร่วมกันบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง
2. ภูมิคุ้มกันระดับกิจการของผู้กู้แต่ละคนนั้น ผู้กู้มีความคิดความสามารถในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองด้วยเทคโนโลยี เช่น นำเอาคอมพิวเตอร์มาใช้จัดระบบบัญชีของกิจการ
3. เมื่อกองทุนได้รับจัดสรรเงินหนึ่งล้านบาท ผู้กู้จึงไม่จำเป็นต้องกู้เงินจากแหล่งอื่นที่มีดอกเบี้ยราคาแพง เพื่อเพิ่มภาระหนี้สินทางการเงินโดยไม่จำเป็น
4. ผู้กู้สามารถดำเนินการประกอบอาชีพได้โดยคำนึงถึงผลผลิตที่ได้ นอกจากจะนำไปจำหน่ายแล้วยังสามารถนำมาอุปโภคบริโภคในครอบครัวของตนได้ และการดำเนินกิจการของผู้กู้นั้นจะต้องมีแหล่งตลาดที่แน่นอน เพื่อรองรับการขยายกิจการของผู้กู้ที่จะเกิดขึ้นอนาคตได้อีกด้วย

5.1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น พบว่า

1. ตามศักยภาพเดิมของบริบทชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีลักษณะเป็นชุมชนเมือง จึงไม่พบสภาพแวดล้อมที่เป็นป่าและหนองน้ำ
2. จำนวนประชากรในชุมชนเพิ่มมากขึ้นตามสภาวะแวดล้อม ปัจจุบันมีสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น 1,260 คน
3. อาชีพครั้งแรกของประชากร คือ รับราชการและชาวนา

4. ชุมชนมีระบบสาธารณูปโภคครบทุกด้าน ทั้งน้ำประปา ไฟฟ้า จากเทศบาลนคร นครราชสีมา และมีการคมนาคมที่สะดวกเนื่องจากมีเส้นทางหลักของถนนสี่สายรอบชุมชน
5. ศูนย์กลางของชุมชน คือ วัดโพธิ์ เป็นสถานที่ที่รวมวัฒนธรรมประเพณีของชาวบ้านในชุมชน มีการใช้ภาษา คือ ภาษาไทยเป็นภาษาท้องถิ่น หรือภาษาโคราช
6. สมาชิกของชุมชนที่กำลังศึกษาอยู่มีจำนวน 518 คน ซึ่งทั้งหมดไปศึกษานอกเขตพื้นที่ชุมชน
7. ชาวบ้านสามารถสร้างภูมิปัญญาทางเศรษฐกิจได้ด้วยการจัดตั้งกลุ่มไม้คัด ไม้ดอก และบอนไซเพื่อเป็นการฝึกอาชีพให้กับสมาชิกในชุมชน
8. ความเข้มแข็งในการทำกิจการของผู้ภู้นั้น พบว่า มีจำนวนผู้ภูที่ดำเนินกิจการอย่างยั่งยืน จำแนกตามอาชีพได้ดังนี้

8.1 การเกษตร	ไม่มีผู้ภูในอาชีพนี้
8.2 ค้าขาย	39 ราย
8.3 การบริการในชุมชน	16 ราย
8.4 อุตสาหกรรมในครัวเรือน	ไม่มีผู้ภูในอาชีพนี้
8.5 การลดรายจ่ายเพื่อพัฒนาอาชีพ	ไม่มีผู้ภูในอาชีพนี้

5.2 ปัจจัยด้านบวกและด้านลบที่ส่งเสริมและขัดขวางการบรรลุวัตถุประสงค์ ได้แก่

5.2.1 ปัจจัยด้านบวกที่ส่งผลดีในการดำเนินการกองทุน พบว่า

1. สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน มีการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน ซึ่งเป็นตัวแทนในการดำเนินงานบริหารกองทุน โดยมีสมาชิกของกองทุนเข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นในวาระต่างๆ
2. จากการดำเนินงานของกลุ่มไม้คัด ไม้ดอกและบอนไซของชุมชนซึ่งเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนได้ คือ สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจและพร้อมที่จะเสียสละร่วมกันในอันที่จะทำให้กองทุน ทุกๆ กลุ่มองค์กรประสบผลสำเร็จ

5.2.2 ปัจจัยด้านลบที่ก่อให้เกิดปัญหาในการดำเนินการกองทุน พบว่า

1. จำนวนสมาชิกในชุมชนบางกลุ่มไม่ได้ให้ความสนใจในการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองเท่าใดนัก แต่เป็นกลุ่มที่มีส่วนน้อยในชุมชน ซึ่งชาวบ้านกลุ่มนี้ให้ความคิดเห็นว่าจะให้ความร่วมมือในการเข้าประชุมของชุมชนแต่คงไม่ขอกู้ยืมเงินเพราะให้กู้เป็นจำนวนเงินที่น้อย
2. ผู้ภูที่ขาดส่งการชำระคืนเงินกู้ เป็นผลให้คณะกรรมการไม่สามารถจัดทำบัญชีให้ตรงตามเป้าหมายได้

5.3 การเกิดองค์กรเครือข่ายของการเรียนรู้ พบว่า

5.3.1 ในด้านองค์กรผู้ประกอบอาชีพจะมีกลุ่มไม้ตัด ไม้ดอกและบอนไซที่เป็นกลุ่มอาชีพขนาดเล็กเพียงองค์กรเดียว การรวมกลุ่มองค์กรของผู้ประกอบอาชีพอื่น ๆ จะมีลักษณะในการร่วมปรึกษาหารือกันอย่างไม่เป็นทางการเท่านั้น

5.3.2 กลุ่มอาชีพไม้ตัด ไม้ดอกและบอนไซของชุมชน มีการประชุมแสดงความคิดเห็นว่าจะขยายกิจการของกลุ่มออกไปอีกซึ่งคาดว่าจะเริ่มในปี 2546 กลุ่มจึงได้เตรียมโครงการขอกู้เงินจากกองทุนหนึ่งล้านบาท และมีแผนการดำเนินงานของกลุ่มเพื่อเข้าโครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลของจังหวัดต่อไป

5.3.3 ขณะนี้ชุมชนยังไม่ได้จัดตั้งโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่เป็นของชุมชน แต่ในอนาคตชุมชนคาดการณ์ว่าจะนำผลิตภัณฑ์ไม้ตัด ไม้ดอกและบอนไซเข้าร่วมโครงการ

5.4 ความเข้มแข็งของชุมชน

5.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนตามที่กองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองกำหนด พบว่า

ความเข้มแข็งของชุมชน	ผลจากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ จากกลุ่มตัวอย่าง		
1. ความสามัคคี	() มาก	(✓) ปานกลาง	() น้อย
2. ความซื่อสัตย์	() มาก	(✓) ปานกลาง	() น้อย
3. ชุมชนยกย่องคนทำความดี	(✓) มาก	() ปานกลาง	() น้อย
4. ชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน	() มาก	(✓) ปานกลาง	() น้อย
5. ชุมชนมีโอกาสดหาความรู้เพิ่มเติม	() ใช่	จำนวนครั้ง.....ต่อ...(✓) ไม่ใช่	
6. ชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้	จากปีก่อนมี 195 ครอบครัว ลดลงเหลือ 160		
7. ชุมชนมีความอบอุ่น	จากปีก่อนมี 195 ครอบครัว ปัจจุบันเท่าเดิม		
8. ชุมชนมีการรวมกลุ่มองค์กร	จากปีก่อนมี 1 กลุ่ม ปัจจุบันเท่าเดิม		
9. ชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิก	() มาก	(✓) ปานกลาง	() น้อย
10. ชุมชนมีการช่วยเหลือ เด็ก สตรีและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส	จากปีก่อนมี 1 คน ปัจจุบันเท่าเดิม		
11. ชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรมและยุติธรรม	(✓) ใช่	() ไม่ใช่	() ไม่แน่ใจ
12. ชุมชนมีแผนงานโดยสมาชิก	(✓) ใช่	() ไม่ใช่	

5.4.2 ความเข้มแข็งของชุมชนตามทัศนะของประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ พบว่า

- 1) สมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ตามทัศนะของชาวบ้านในชุมชน มีความสามัคคีในระดับปานกลาง เนื่องจากการร่วมแรงร่วมใจกันพัฒนาชุมชนให้มีขีดความสามารถที่ยั่งยืนนั้น ยังมีสมาชิกบางกลุ่มที่ไม่เข้าร่วมกับชุมชนแต่ก็เป็นส่วนน้อย
- 2) สมาชิกในชุมชนมีความซื่อสัตย์ ในระดับปานกลาง เห็นได้จากการเลือกตั้งในระดับต่าง ๆ ของท้องถิ่นไปจนถึงระดับประเทศ และสามารถวัดได้จากการที่สมาชิกในชุมชนเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน
- 3) ชุมชนยกย่องคนทำความดี ชุมชนหลังวัดโพธิ์ยกย่องคนทำความดีอย่างมาก ซึ่งทำให้ชุมชนอยู่อย่างมีความสุข การดำเนินชีวิตเรียบง่าย และให้คำชมเชยกับผู้ที่ทำความดี
- 4) สมาชิกในชุมชนมีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ในระดับปานกลาง เพราะชาวบ้านในชุมชนมีความเอื้ออาทรต่อกัน แบ่งปันน้ำใจ แลกเปลี่ยนสิ่งของ เช่น การทำอาหารหม้อใหญ่แล้วแบ่งให้เพื่อนบ้านใกล้เคียงกัน
- 5) สมาชิกในชุมชนมีโอกาสดหาความรู้เพิ่ม ชาวบ้านได้หาความรู้เพิ่มเติมบ่อย เนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่ต้องทำงานประจำกัน เวลาว่างจึงได้พักผ่อนและในชุมชนก็ไม่มีแหล่งให้ความรู้เพิ่ม ชาวบ้านให้ความคิดเห็นว่า หน่วยงานราชการน่าจะเข้ามาดำเนินการในเรื่องนี้ให้ด้วย เนื่องจากบางชุมชนก็ได้มีห้องสมุดแล้ว
- 6) สมาชิกในชุมชนมีอาชีพสามารถเลี้ยงครอบครัวได้ ชาวบ้านในชุมชนหลังวัดโพธิ์มีอาชีพทั้งสิ้น 160 ครอบครัว จากครัวเรือนทั้งหมด 195 ครอบครัว เป็นผลเนื่องมาจากภาวะเศรษฐกิจที่ตกต่ำลง ทำให้ชาวบ้านเกิดการว่างงานมากขึ้น
- 7) ครอบครัวในชุมชนมีความอบอุ่นอยู่พร้อมหน้ารักใคร่ปรองดองกัน ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ไม่พบปัญหาการทะเลาะเบาะแว้งขึ้นรุนแรงนัก ซึ่งเป็นเรื่องที่น่ายินดีว่าสมาชิกในชุมชนได้ดำรงชีวิตอย่างสงบสุข
- 8) ในชุมชนมีการรวมตัวตั้งกลุ่มองค์กรประชาชน ชุมชนหลังวัดโพธิ์มีกลุ่มไม้ตัดไม้ดอกและบอนไซ เป็นกลุ่มอาชีพอยู่ 1 กลุ่ม เหตุเพราะชุมชนเป็นชุมชนใหม่สมาชิกของชุมชนบางส่วนอาจจะยังไม่ทราบกิจกรรมของชุมชน แต่ก็ได้มีการมีสมาชิกเพิ่มขึ้นตามลำดับ
- 9) ในชุมชนมีการรับฟังความคิดเห็นของสมาชิกชุมชนเป็นประจำ โดยการประชุมหรือเสวนา ภายในชุมชนมีการจัดเวทีประชาคมอยู่เสมอเพื่อรับฟังความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชนและปรึกษาหารือในเรื่องกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน โดยได้รับความร่วมมือจากสมาชิกของชุมชนเป็นอย่างดี

10) ในชุมชนมีการช่วยเหลือเด็ก สตรี คนชรา คนพิการ และผู้ด้อยโอกาส ด้วยการช่วยเหลือผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์บ้าง หรือผู้ยากไร้บ้าง โดยได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าอาวาส วัดโพธิ์ที่ให้คนเหล่านี้ได้มีอาหาร ที่อยู่อาศัยชั่วคราว

11) ในชุมชนมีผู้นำที่มีคุณธรรม ยุติธรรม ชาวบ้านในชุมชนให้ความเคารพนับถือ ประธานชุมชนเป็นอย่างมาก เพราะประธานชุมชนได้เสียสละตนเองเพื่อช่วยเหลืองานชุมชน เป็นผู้นำในการพัฒนาชุมชนในด้านต่าง ๆ ก่อให้เกิดความสามัคคีกันภายในชุมชน

12) ในชุมชนสามารถร่วมกันแก้ปัญหาของชุมชนได้ โดยมีแผนงานที่คิดโดยสมาชิกในชุมชน เมื่อเกิดปัญหาและอุปสรรคในกิจกรรมงานของชุมชน ชาวบ้านจะร่วมกันวางแผนคิดแก้ไขหาแนวทางของปัญหา เพื่อให้บรรลุผลอันสำเร็จไปได้ด้วยดีทุกครั้ง

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

ในบทที่ 5 นี้เป็นบทสรุปและอภิปรายผลของการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ประกอบไปด้วยข้อมูล 2 ตอน ดังหัวข้อต่อไปนี้

ตอนที่ 1 สรุป อภิปรายผล

ตอนที่ 2 ข้อเสนอแนะ

จากการติดตามผลการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. สรุป อภิปรายผล

1.1 วัตถุประสงค์ของการประเมินโครงการ

1. กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ สามารถบริหารจัดการกองทุนได้ด้วยตนเอง โดยมีคณะกรรมการและสมาชิกในชุมชนร่วมกันดำเนินงาน
2. ภายในชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้ประชาชนได้กู้ยืมนำไปพัฒนาอาชีพ สร้างงาน และสร้างรายได้
3. ชาวบ้านสามารถดำเนินกิจการได้โดยนำหลักเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในการประกอบอาชีพ และดำรงชีวิตของตนเองและครอบครัว
4. ชาวบ้านสามารถพึ่งพาตนเองได้ และนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่มาพัฒนาชีวิตและสร้างงานให้แก่ตนเองและครอบครัว
5. ในชุมชนเกิดความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจ คือ ชาวบ้านมีเงินทุนในการประกอบอาชีพมากขึ้น โดยที่ไม่มีหนี้สินนอกระบบหรือจากแหล่งอื่น ผลผลิตที่ได้นำมาหมุนเวียนอยู่ในชุมชน และชุมชนเกิดความเข้มแข็งในด้านสังคม คือ ชาวบ้านได้ดำรงชีวิตตามปกติสุขในสังคมแบบพึ่งพาตนเองมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ไม่เกิดปัญหาหาเสพติด ปัญหาการว่างงาน
6. ชุมชนเกิดเครือข่ายของกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเดียวกัน เป็นการรวมกลุ่มเพื่อพัฒนาความรู้ความสามารถของชาวบ้านและองค์กรในชุมชน เพื่อเป็นรากฐานความเข้มแข็งของชุมชน
7. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนที่เกิดขึ้น คือ ชาวบ้านในชุมชนมีความสามัคคีกันมากยิ่งขึ้นจากการร่วมกันบริหารจัดการกองทุน ชาวบ้านมีความซื่อสัตย์ต่อตนเองและกองทุน คือ

ชาวบ้านผู้กู้เงินจากกองทุนชำระคืนเงินตรงตามกำหนด และจากการที่ได้รับจัดสรรเงินหนึ่งล้านบาทในชุมชนชาวบ้านได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็น ร่วมตัดสินใจแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ของชุมชนชาวบ้านบางกลุ่มมีโอกาสเรียนรู้เพิ่มเติมในเรื่องระบบบัญชีเบื้องต้น เช่น การคำนวณอัตราดอกเบี้ย การชำระเงินคืน

1.2 วิธีดำเนินการ

ในการประเมินโครงการผู้ประเมินได้ดำเนินการ ดังต่อไปนี้

1.2.1 กำหนดกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการประเมิน มี 3 กลุ่ม คือ

ก. ประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ร้อยละ 20 จากจำนวนครัวเรือนที่อยู่ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ทั้งสิ้น 195 ครัวเรือน ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างทั้งสิ้น 39 ครัวเรือน

ข. กลุ่มตัวอย่างผู้กู้ยืมเงินจากกองทุน โดยการกำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้กู้ยืมร้อยละ 20 จากจำนวนผู้กู้เงิน 41 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 8 คน

ค. กลุ่มตัวอย่างสมาชิกของกองทุนที่ไม่ได้กู้เงิน กำหนดขนาดของกลุ่มตัวอย่างสมาชิกของกองทุนที่ไม่ได้กู้เงิน ร้อยละ 20 จากจำนวนสมาชิกกองทุน 125 คน ได้กลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น 25 คน

1.2.2 กำหนดตัวแปรและตัวชี้วัดในการประเมินโครงการ ได้กำหนดตัวชี้วัดตามแนวความคิดทฤษฎีเชิงระบบรูปแบบการประเมินแบบซิปป์โมเดล จำแนกตัวแปรได้ 2 ระบบ คือ

ก. ระบบการบริหารจัดการและแนะนำส่งเสริมผู้กู้

ข. ระบบการดำเนินกิจการของผู้กู้แต่ละราย

1.2.3 สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการประเมินโครงการ แบ่งออกได้ 4 แบบ คือ แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์ การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนและการจัดเวทีประชาคม โดยกำหนดเครื่องมือแบบรายงานการจัดเก็บข้อมูล เพื่อศึกษารายละเอียดของข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

1.2.4 เก็บรวบรวมข้อมูล แบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 การเก็บข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data Source) และส่วนที่ 2 การเก็บข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data Source)

ก. เก็บข้อมูลปฐมภูมิ

- การสังเกต
- สัมภาษณ์
- การเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน
- การจัดเวทีประชาคม

ข. เก็บข้อมูลทุติยภูมิ

- เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่มีผู้บันทึกไว้แล้ว
- ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)
- ระเบียบกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์

1.2.5 วิเคราะห์ข้อมูล ผู้ประเมินเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำรายละเอียดของข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ในลักษณะของความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ต่อการบริหารจัดการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง เพื่อนำข้อสรุปของข้อมูลไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลงและพัฒนาโครงการ

1.3 ผลการดำเนินการ

จากการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีผลการดำเนินงานดังนี้

1.3.1 สมาชิกชุมชนหลังวัดโพธิ์มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องกองทุนว่าเป็นโครงการที่ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล เพื่อให้ประชาชนมีเงินทุนหมุนเวียนในการพัฒนาอาชีพ สร้างรายได้ และให้ชุมชนบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง สนับสนุนผู้ด้อยโอกาสในชุมชนให้มีเงินทุนในการประกอบอาชีพ

1.3.2 ประชาชนในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง และต้องการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน เพื่อเสริมสร้างศักยภาพความเข้มแข็งทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคมให้เกิดขึ้นภายในชุมชนของตนเอง

1.3.3 ชุมชนได้บริหารจัดการกองทุนตามระเบียบของกองทุนอย่างเคร่งครัดและถูกต้องด้วยความร่วมมือร่วมใจจากสมาชิกในชุมชนทุกคน

1.3.4 ชุมชนได้เรียนรู้การบริหารจัดการเพื่อให้เกิดเศรษฐกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจแบบพอเพียงและการเรียนรู้ประชาธิปไตยร่วมกัน ทำให้ท้องถิ่นซึ่งเป็นรากฐานที่สำคัญให้ประเทศเกิดความมั่นคงแข็งแรงและรอดพ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจและวิกฤตทางสังคมได้

1.3.5 ในชุมชนเกิดความเข้มแข็งทั้งทางด้านสังคมเศรษฐกิจ ด้านสังคม คือ ชาวบ้านสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขภายในชุมชน ความเดือนร้อน ปัญหาสังคมของชุมชนอันเกิดจากความไม่เข้าใจกัน ความอิจฉาริษยาลดน้อยลง ด้านเศรษฐกิจในชุมชนมีสิ่งของ มีเงินทุนหมุนเวียนกันอยู่ภายในชุมชน มีการอุปโภคบริโภคมากขึ้น เนื่องจากภาระหนี้สินบางส่วน of ชาวบ้านลดลง

1.3.6 ชาวบ้านเริ่มสนใจที่จะเข้าร่วมกลุ่มไม้คัด ไม้ดอก และบอนไซของชุมชนมากขึ้น เนื่องจากองค์กรมีเงินทุนในการดำเนินงานโดยการกู้ยืมเงินจากกองทุน

1.3.7 ผู้ที่กู้เงินจากกองทุนมีรายได้เพิ่มมากขึ้น ผลของการดำเนินกิจการทำให้ผู้กู้มีความรู้ความสามารถในการที่จะนำเทคโนโลยีเข้ามาใช้ในการประกอบอาชีพด้วย ผู้กู้จะได้ขยายกิจการที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น ได้รับประสบการณ์และพัฒนาความสามารถของผู้กู้เองหลังดำเนินการ ทั้งนี้จะทำให้ผู้กู้พึ่งพาตนเองได้ กอปรกับสามารถสร้างศักยภาพและความเข้มแข็งในกิจการของตนเองอย่างยั่งยืน

อภิปรายผล

1. การบรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้แก่

1.1 การเกิดกองทุน ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ยังไม่มีกองทุนใดที่ช่วยเหลือชาวบ้านในเรื่องของเงินทุนในการประกอบอาชีพ เมื่อมีโครงการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองขึ้นมาชาวบ้านมีความตื่นตัวกันมาก และต่างหวังที่จะให้กองทุนนี้เป็นทางเลือกของการกู้ยืมเงิน

ก่อนที่จะมีเงิน 1 ล้านบาทเข้ามาในชุมชนนั้น ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องของกองทุนหนึ่งล้านบาทน้อย เมื่อมีการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานของรัฐบาลจึงมีความเข้าใจถึงนโยบายและวัตถุประสงค์ของโครงการมากยิ่งขึ้น ซึ่งต่อมาสมาชิกในชุมชนทราบว่ากองทุนที่เกิดขึ้น เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้กันภายในชุมชน เพื่อสนับสนุนส่งเสริม และพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ของสมาชิก แบบพึ่งพาอาศัยกันและกัน ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยการบริหารจัดการกองทุนด้วยตนเอง ชาวบ้านได้ระดมความคิดในการที่จะดำเนินการบริหารกองทุน เพื่อให้มีเป้าหมายอยู่ที่การอยู่ดีมีสุขร่วมกัน คำนึงถึงว่าการได้รับเงินหนึ่งล้านบาทนั้นจะนำมาใช้จ่ายได้ตามความพอใจให้หมดไปไม่ได้ โดยที่จะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์กับตนเองและชุมชน การเกิดกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์นั้น สามารถเกิดขึ้นได้จากการร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนทุกคน คือ ชาวบ้านร่วมกันจัดเวทีประชาคม เพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดสรรเงินทุนหนึ่งล้านบาท เช่น การสมัครเป็นสมาชิกของกองทุน คัดเลือกคณะกรรมการกองทุน และปฏิบัติตามระเบียบของกองทุนที่คณะกรรมการได้ร่วมกันร่างขึ้นมา เพื่อใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติ ดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ของกองทุน สมาชิกในชุมชนมีทัศนคติที่ดีต่อกองทุน คือ กองทุนหนึ่งล้านบาทสามารถที่จะช่วยให้มีเงินทุนหมุนเวียนภายในชุมชนได้ ชาวบ้านมีความพร้อมและยินดีที่จะขอกู้เงินจากกองทุน เพราะไม่ต้องการไปกู้เงินจากแหล่งอื่นที่มีดอกเบี้ยแพง ชาวบ้านมีความมุ่งมั่นที่จะพัฒนากลุ่มของชุมชนให้สามารถเชื่อมโยงกับโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ได้ด้วย เพราะเห็นว่าจะทำให้ชุมชนมีความเข้มแข็งได้ และเกิดรายได้กับผู้ว่างงานในชุมชน เยาวชนในชุมชนจะได้ใช้เวลาว่างให้เกิดประโยชน์ได้ด้วย แนวโน้มของกองทุนในอนาคต คนในชุมชนจะมีส่วนร่วมมากขึ้น สมัครเป็นสมาชิกของกองทุนโดยไม่ลังเลใจ เนื่องจากเห็นว่าเป็นโครงการที่สมาชิกในชุมชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเอง

และหากโครงการประสบผลสำเร็จจะทำให้คุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชนดีขึ้น

1.2 การมีระบบบริหารกองทุน กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีการจัดตั้งกองทุน ตามระเบียบของกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ มีคณะกรรมการที่ได้รับการคัดเลือกมาจากสมาชิกของกองทุนได้แบ่งหน้าที่ในการดำเนินงานตามประสิทธิภาพและความสามารถ โดยคณะกรรมการของกองทุนทุกคนได้ทุ่มเทแรงกายแรงใจในการที่จะบริหารงานอย่างเต็มความสามารถและปฏิบัติงานตามระเบียบของกองทุน เมื่อมีปัญหา หรือข้อขัดแย้งคณะกรรมการได้จัดให้มีประชุมตามวาระที่กำหนดและแจ้งให้สมาชิกทราบ ด้วยการจัดประชุมสมาชิกกองทุน ระบบการบริหารของกองทุนมีการจัดเวทีระดมความคิดเห็นจากสมาชิกในชุมชน เพื่อรวบรวมข้อเสนอแนะ ความต้องการของชุมชนต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกองทุน ซึ่งชาวบ้านเห็นว่าการดำเนินงานของคณะกรรมการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย แม้จะมีความล่าช้าในการดำเนินงานในบางขั้นตอน เช่น การอนุมัติพิจารณาเงินกู้ให้กับชาวบ้าน ในช่วงแรก หรือการไม่ประสานงานของคณะกรรมการทำให้สมาชิกกองทุนบางกลุ่มมีข้อสงสัย และคิดว่าอาจจะเกิดความไม่โปร่งใสของคณะกรรมการก็เป็นได้ ถึงอย่างไรเมื่อมีการพิจารณาให้เงินกู้กับสมาชิกที่ต้องการแล้ว ชาวบ้านมีความพอใจและเห็นถึงความมานะอดทนของคณะกรรมการที่ช่วยดำเนินงานอย่างสุดความสามารถแล้ว ชาวบ้านก็ได้ให้กำลังใจและเริ่มที่จะเข้าใจในกระบวนการดำเนินงานของกองทุนบ้าง ว่าต้องพบปัญหาอุปสรรคในด้านใด และชาวบ้านยังเสนอแนวทางในการให้เงินครั้งต่อไปอีกด้วย

เมื่อดำเนินงานของกองทุนมาในระยะหนึ่งแล้วคณะกรรมการได้จัดเวทีประชาคมของชุมชนขึ้น เพื่อรายงานผลงานของกองทุนที่ได้ดำเนินงานมาแล้ว และเปิดโอกาสให้สมาชิกของกองทุนแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการที่จะนำมาเป็นแนวทางการดำเนินงานของกองทุนระยะต่อไป การจัดเวทีประชาคมของชุมชนเป็นกลไกเพื่อเตรียมความพร้อมและพัฒนากองทุนร่วมกับคนในชุมชน

การจัดทำแผนงานกิจกรรมการประเมินผลของกองทุน กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้ส่งเสริมให้มีการออม คือ การฝากเงินสัจจะของสมาชิกกองทุน เพื่อเป็นหลักประกันในการกู้ยืม และเพื่อให้สมาชิกได้รู้จักการเก็บออมเงิน สมาชิกของกองทุนได้ฝากเงินออมอย่างสม่ำเสมอ และมีบางส่วนที่คิดว่าตนไม่ได้กู้ยืมเงินกองทุนก็จะไม่ฝากเงินสัจจะต่อไปเพราะเห็นว่าจะไม่ได้รับประโยชน์ใด ๆ ซึ่งตัวอย่างนี้คณะกรรมการได้ประสานงานกัน เพื่อชี้แจงให้สมาชิกทราบและเห็นถึงความสำคัญของการฝากเงินสัจจะว่ามีประโยชน์ต่อตนเองและกองทุนโดยรวมอย่างไร

ในการบริหารงานของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ได้ให้สมาชิกมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ คือ การเข้าร่วมประชุมกับคณะกรรมการในวาระต่าง ๆ ที่สมาชิกควรทราบ กรรมการจะได้ทราบถึงความต้องการและความคิดเห็นของตัวแทนสมาชิกได้ทันที สมาชิกกองทุนจะได้รับทราบข้อปฏิบัติที่ต้องดำเนินการอย่างละเอียดถูกต้อง เพื่อนำไปสรุปและตรวจสอบในขั้นต่อไป

การจัดสรรเงินของกองทุน จากความเห็นของชาวบ้าน คือ คณะกรรมการได้ดำเนินการด้วยความยุติธรรมและมาจากความต้องการที่แท้จริงของชาวบ้าน ในการอนุมัติเงินกู้ให้กับชาวบ้าน คณะกรรมการพิจารณาจากโครงการคำขอกู้ของชาวบ้าน ว่ามีความต้องการที่จะนำไปประกอบอาชีพ หรือกิจกรรมใด ต้องเป็นผู้ที่มีทะเบียนอยู่ในชุมชนหลังวัดโพธิ์ และต้องมีความสามารถในการชำระคืน มีผู้ค้ำประกันที่เชื่อถือได้หรือเป็นสมาชิกของกองทุน การบริหารงานของกองทุนยังได้มีการตรวจสอบความโปร่งใสของการทำงานของคณะกรรมการอีกด้วย คณะกรรมการดำเนินงานในเรื่องนี้ คือการประชุมชี้แจงแก่สมาชิกถึงยอดเงินที่ให้กู้ไป และยอดเงินคงเหลือของกองทุน

คณะกรรมการได้การกระจายอำนาจให้กับสมาชิกในชุมชนได้บริหารจัดการกองทุนด้วย คือ การเตือนความจำกลุ่มสมาชิกผู้ที่มีบ้านพักอาศัยใกล้เคียงกัน เพื่อให้ชำระเงินคืนกองทุนตามกำหนด หรือชักชวนกันเข้าร่วมประชุมเมื่อมีการจัดประชุมของกองทุน คณะกรรมการได้นำประสบการณ์และความคิดเห็นของสมาชิกในชุมชนด้านต่าง ๆ ไปปรับใช้กับการดำเนินงานของกองทุน เพื่อให้กองทุนประสบผลสำเร็จและเกิดผลดีสำหรับสมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์ทุกคน

1.3 การเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง กองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ได้สนับสนุนให้สมาชิกในชุมชนเรียนรู้การพึ่งพาตนเอง คือ การให้ชาวบ้านที่สนใจเข้าฝึกอาชีพกับกลุ่มไม้ตัดดอก และบอนไซ เป็นการเพิ่มเติมความรู้แก่ตนเองได้ ภายในชุมชน มีชาวบ้านที่สนใจเรียนรู้กับกลุ่ม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวบ้านที่ว่างงานหรือต้องการมีรายได้เสริมให้กับครอบครัว โดยชาวบ้านได้มาเรียนรู้ร่วมกัน คิดแผนงานว่าจะสามารถประกอบกิจการอะไรได้บ้าง ด้วยการใช้ทรัพยากรของชุมชน และดำเนินงานโดยคนในชุมชนเอง ชาวบ้านร่วมกันส่งเสริมให้เกิดการนำเอาภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นพื้นฐานในการพึ่งตนเอง คือ ชาวบ้านรวมกลุ่มกันปรึกษาค้นคว้าหาวิธีทำอาหารของชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนด้านทำขนมไทย ซึ่งมีชื่อเสียงมากในจังหวัด และด้วยการให้คำแนะนำปรึกษาของผู้นำชุมชน ได้เปิดโอกาสให้ชาวบ้านในชุมชนที่สนใจสามารถเข้ามาฝึกการทำขนมที่ร้านบ้านขนมไทยได้ ในด้านนี้ร้านบ้านขนมไทยได้จ้างงานคนในชุมชนบางกลุ่มให้ทำงานกับร้าน เป็นการสร้างอาชีพ เพิ่มรายได้และสามารถลดรายจ่ายให้กับสมาชิกของ

ชุมชนและครอบครัวได้

ในการพึ่งพาตนเองของคนในชุมชน ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมการพัฒนา และอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่นของชุมชนเป็นอย่างดีเห็นได้จากการร่วมงานประเพณีของชุมชน เช่น ประเพณีแห่เทียนเข้าพรรษา วัดโพธิ์ได้ส่งเทียนพรรษาเข้าร่วมประกวดกับทางจังหวัดทุกปี ชาวบ้านที่ว่างจากการทำงานได้ร่วมกันแกะสลักเทียนพรรษา ชาวบ้านที่มีกำลังทรัพย์ก็ได้บริจาคเป็นเงินทำบุญ หรือแม้แต่การนำน้ำ อาหารมาร่วมด้วย ผลที่เกิดขึ้นนี้คือหลังจากที่เสร็จสิ้นงานแห่เทียนพรรษาแล้ว มีชาวบ้านบางกลุ่มที่มีความสามารถทำเทียนได้สวยงาม วางแผนคิดที่จะนำมาเป็นอาชีพเสริมได้ทันที รวมทั้งยังเป็นการสร้างสัมพันธ์ที่ดีในชุมชน มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างคนในชุมชนเพื่อทราบถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในชุมชนให้คนในชุมชนได้ร่วมกันพัฒนาชุมชนของตนเอง และได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานของราชการเพื่อเสนอแนวคิดวิธีการในด้านการพัฒนาต่าง ๆ อีกด้วย

1.4 การสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจและสังคม ชุมชนมีการกระตุ้นให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจ เพื่อลดปัญหาทางสังคมภายในชุมชน ซึ่งได้แก่ ปัญหาการทะเลาะวิวาท ปัญหาความไม่เข้าใจกันของชาวบ้านที่มีริ้วบ้านติดกัน เป็นต้น โดยการจัดให้มีกิจกรรมเสริมขึ้นเนื่องในวันสำคัญทางศาสนาหรือวันสำคัญของคนไทยที่วัดโพธิ์ มีการร่วมทำบุญ ช่วยเหลือกิจกรรมของวัด เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีต่อกัน ชุมชนมีกระบวนการการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และคิดค้นโครงการที่มาจากต้องการที่แท้จริงของสมาชิกในชุมชนร่วมกัน คือ สิ่งก่อสร้างหรือที่ทำการชุมชนที่มีอุปกรณ์สำนักงาน คอมพิวเตอร์ที่เป็นของชุมชน ห้องสมุดของชุมชนเพื่อให้เป็นแหล่งค้นคว้าของเยาวชนในชุมชนได้ ผู้นำชุมชนเห็นว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก เพราะจะทำให้คนในชุมชนได้มีโอกาสพบปะพูดคุยกันบ่อยขึ้น และจะเกิดกิจกรรมของชุมชนอื่น ๆ อีกตามมาเป็นการสร้างจิตสำนึกรักท้องถิ่น นำภูมิปัญญาที่มีอยู่ในท้องถิ่นมาใช้ให้เกิดผลที่แท้จริง ตระหนักถึงปัญหาของชุมชนและร่วมกันแก้ไขด้วยสร้างภูมิคุ้มกันในชุมชน ได้ช่วยเหลือเกื้อกูลผู้ด้อยโอกาสในชุมชนเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เข้มแข็งทางหนึ่ง ด้านเศรษฐกิจของชุมชน ชุมชนหลังวัดโพธิ์กำลังดำเนินงานจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ให้เป็นของชุมชนขึ้น เพื่อให้ชาวบ้านในชุมชนได้ออมเงินโดยที่ไม่จำเป็นต้องเป็นสมาชิกของกองทุนหนึ่งล้านบาท แล้วต้องไปฝากเงินถึงจะเพ้อออมเงิน ชาวบ้านจะได้มีทางเลือกในการออมเงินด้วย ชุมชนมีกองทุนหนึ่งล้านบาทแล้วชาวบ้านสามารถขยี้ได้โดยไม่ต้องไปกู้เงินจากแหล่งเงินกู้อื่นที่มีดอกเบี้ยสูง และสมาชิกในชุมชนกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีความคิดความสามารถในการดำเนินการประกอบอาชีพโดยใช้หลักการพึ่งตนเองด้วยการนำเทคโนโลยีมาใช้ประกอบกิจการ

1.5 การมีศักยภาพและมีความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น การเกิดความเข้มแข็งในชุมชนหลังวัดโพธิ์ มาจากการที่สมาชิกได้เรียนรู้เรื่องการพัฒนาชุมชน คือ ชาวบ้านร่วมกันรณรงค์เรื่องความสะอาดภายในชุมชน ไม่ให้มีแหล่งเพาะพันธุ์เชื้อโรค มีการจัดสรรที่สำหรับทิ้งขยะของชุมชน ชาวบ้านได้เรียนรู้เรื่องการบริหารจัดการเกี่ยวกับประกอบอาชีพ จึงสามารถดำเนินงานได้เมื่อมีปัญหาอุปสรรคเข้ามาด้วยความร่วมแรงร่วมใจ คือ รวมกลุ่มกันปรึกษาหารือในการที่จะผลิตสินค้า บริการเพื่อชุมชน เป็นการสร้างความเข้มแข็งในชุมชนได้ ชาวบ้านมีอาชีพ มีรายได้ ที่สามารถตอบสนองความต้องการปัจจัย 4 ของตนเองและครอบครัว ชุมชนมีความสามัคคีกัน โดยเริ่มตั้งแต่มีการเลือกตั้งของชุมชน เช่น การเลือกตั้งประธานชุมชน การคัดเลือกคณะกรรมการกองทุน และชุมชนมีการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเดียวกันขนาดกลุ่มย่อย เป็นการปรึกษาร่วมกันคิดและดำเนินกิจการให้อยู่รอดในภาวะเศรษฐกิจเช่นนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งในชุมชน ประชาชนในชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีความซื่อสัตย์ ร่วมมือร่วมใจในการที่จะพัฒนาชุมชนให้เกิดศักยภาพและความเข้มแข็ง สมาชิกมีความสามัคคี เอื้ออาทรแบ่งปันสิ่งของต่อกันและช่วยเหลือจนเจอแก่ผู้ด้อยโอกาสในชุมชน

2. ปัจจัยที่ก่อให้เกิดผลด้านบวกและด้านลบ

2.1 ปัจจัยด้านบวก ได้แก่

2.1.1 ประชาชนในชุมชนมีความรู้ความเข้าใจและพร้อมที่จะเสียสละร่วมกันในอันที่จะทำให้กองทุนประสบผลสำเร็จ ด้วยการมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกองทุน โดยการเลือกตั้งคณะกรรมการกองทุน ให้เป็นตัวแทนในการดำเนินงานบริหารกองทุน

2.1.2 ประสบการณ์การดำเนินงานของผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนทำให้มีความเชื่อมั่นว่าผู้กู้จะสามารถดำเนินกิจการต่อไปได้ และมีผลกำไรที่จะนำมาชำระคืนกองทุน ซึ่งกองทุนจะมีเงินหมุนเวียนให้สมาชิกได้กู้ยืม

2.1.3 มีแผนการลงทุนของชุมชน คือ ชุมชนมีจุดเด่นหรือมีทิศทาง การดำเนินงานอย่างไร ชุมชนสามารถวิเคราะห์โอกาสกับอุปสรรคจากภายนอกชุมชนได้ และจุดแข็งจุดอ่อนของชุมชน แล้วจึงค่อยกำหนดแผนการลงทุนต่อไป

2.1.4 ในชุมชนมีกลุ่มไม้คัด ไม้ดอกและบอนไซของชุมชนซึ่งจะเป็นแนวทางในการดำเนินงานของกองทุนได้ คือ สมาชิกในชุมชนมีความเข้าใจในการจัดการบริหารองค์กรมก่อน ทำให้ทราบปัญหาของชุมชนก่อนที่จะเริ่มดำเนินงานกองทุนหนึ่งล้านบาท

2.2 ปัจจัยด้านลบ ได้แก่

2.2.1 ความไม่สามัคคีของสมาชิกในชุมชนบางกลุ่ม เหตุเพราะมีความขัดแย้งไม่เข้าใจกันต่อเรื่องการบริหารกองทุนว่า แบ่งพรรคแบ่งพวกในการดำเนินงานโดยที่ไม่เข้าร่วมกิจ

กรรมของกองทุน ทั้งนี้จะเกิดผลต่อกองทุนในอันที่จะทำให้กองทุนประสบความล้มเหลวได้ ถ้าคนในชุมชนขาดความเข้าใจอันดีต่อกัน

2.2.2 สมาชิกในชุมชนยังมีภาระหนี้สินกับธนาคารหรือนายทุนนอกระบบอยู่ และมีอัตราดอกเบี้ยที่สูง ทำให้ไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มที่เนื่องจากต้องนำไปเงินชำระหนี้หลายทาง

2.2.3 ผู้กู้ยืมเงินจากกองทุนไม่ชำระเงินคืนให้กับกองทุน ทำให้ไม่มีเงินกลับเข้ากองทุน และกองทุนจะขาดสภาพคล่องทางการเงิน ทำให้การบริหารงานกองทุนหยุดชะงักไป

2.2.4 สมาชิกกองทุนที่ขอกู้เงินไม่ได้รับการพิจารณาอนุมัติในวงเงินที่ต้องการ เป็นการสร้างความไม่พอใจแก่สมาชิก เกิดปัญหาขัดแย้งภายในกองทุนถึงความไม่โปร่งใสในการทำงานของคณะกรรมการ

3. การเกิดองค์กรเครือข่ายการเรียนรู้

ชุมชนหลังวัดโพธิ์มีเครือข่ายองค์กรผู้ประกอบการอาชีพกลุ่มไม้ดัด ไม้ดอกและบอนไซ ที่เป็นกลุ่มอาชีพขนาดเล็กเพียงองค์กรเดียว และจากการลงพื้นที่ปฏิบัติงาน ผู้ประเมินได้เข้าไปศึกษาถึงวิธีการดำเนินงานของกลุ่ม ทราบว่าการจัดตั้งกลุ่มเกิดจากร่วมมือของสมาชิกในชุมชนที่สนใจในการปลูกไม้ดัด ไม้ดอกและบอนไซ เป็นกลุ่มที่สร้างงาน สร้างรายได้เสริมให้กับสมาชิกในชุมชนได้ ก่อให้เกิดการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เสริมสร้างประสิทธิภาพและความเข้มแข็งในการดำเนินงานของกลุ่มและได้สร้างเครือข่ายกับองค์กรภายนอกชุมชนอีกด้วย การสร้างองค์กรเครือข่ายในชุมชนหลังวัดโพธิ์ มีการกระตุ้นให้เกิดการร่วมแรงร่วมใจในการผลิต แปรรูป การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และสามารถเชื่อมโยงองค์ความรู้กับองค์กรอื่นในท้องถิ่น ตลอดจนการพัฒนาตลาดและโอกาส เพื่อสร้างรายได้และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

4. ตัวชี้วัดความเข้มแข็งของชุมชนในทัศนะของประชาชนชุมชนหลังวัดโพธิ์

การสร้างเครือข่ายในชุมชน คือ การสร้างความเข้มแข็งออกมาในรูปของเครือข่าย หรือ ประชาสังคม โดยการพึ่งตนเองได้และมีการเชื่อมโยงกันเป็นเครือข่าย เกื้อหนุนกัน มีวิถีชีวิตที่พอเพียง สมาชิกในชุมชนมีอุดมการณ์เดียวกัน เพื่อพัฒนาและสร้างอนาคตของชุมชน เพื่อความสงบสุขของคนหมู่มากและเพื่อความยั่งยืนของสังคมไทย

5. ผลโดยตรงและผลกระทบต่าง ๆ คือ

5.1 ผลโดยตรง (Immediate Result) การดำเนินงานของกองทุนในระยะหนึ่ง สมาชิกผู้กู้เงินจากกองทุนที่ได้ประกอบกิจการตามโครงการจะมีรายได้เพิ่มขึ้น และได้ผลผลิตที่มีประสิทธิภาพดีจากเทคนิควิธีการของผู้เอง ผู้กู้ยังจะสามารถนำเงินส่งคืนกองทุนตามกำหนดเวลา ทำให้กองทุนเติบโตขึ้น

5.2 ผลกระทบโดยตรง (Direct Impact) ผลจากการดำเนินการและความรู้ความสามารถของผู้รู้ ทำให้ผู้รู้ได้ขยายกิจการที่มีอยู่เพิ่มมากขึ้น สามารถปลดปล่อยภาระหนี้สินได้และเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพและสร้างความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้

5.3 ผลกระทบโดย (Indirect Impact) สมาชิกในชุมชนหลังวัดโพธิ์เกิดศักยภาพและความเข้มแข็งด้านเศรษฐกิจและสังคม มีการพัฒนาความสามารถของคนในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น การดำรงชีวิตของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปในทางที่พึงประสงค์ก่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน

2. ข้อเสนอแนะ

2.1 ข้อเสนอแนะการบริหารจัดการกองทุนของกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์

2.1.1 คณะกรรมการกองทุนควรดำเนินการประสานงานกันอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นในกองทุนจะได้ร่วมกันแก้ไขและหาข้อสรุปได้ทันที คณะกรรมการมีความเข้มแข็ง จะช่วยสร้างศรัทธาและร่วมแรงร่วมใจกันภายในชุมชน สามารถจัดการและแก้ปัญหาต่าง ๆ ร่วมกันได้ ตลอดจนเป็นฐานในการพัฒนาและแก้ปัญหาอื่น ๆ ของชุมชนได้ต่อไป

2.1.2 การดำเนินงานของกองทุนเกี่ยวกับเรื่องเอกสารสำคัญต่าง ๆ ควรจัดให้เป็นระบบหมวดหมู่ เพื่อสะดวกในการนำมาตรวจสอบ

2.1.3 การทำบัญชีของกองทุน ทั้งบัญชีเงินหนึ่งล้านบาทและบัญชีเงินฝากสัจจะ ควรจัดทำอย่างรัดกุมและมีลายมือผู้รู้ ผู้กำกับประกัน พยานและคณะกรรมการเขียนกำกับเอกสารอย่างถูกต้อง

2.1.4 เมื่อมีระเบียบข้อบังคับที่สำคัญคณะกรรมการควรเรียกประชุมชี้แจงแก่สมาชิกกองทุนหรือสมาชิกผู้รู้เพื่อทำความเข้าใจในวาระการประชุมนั้น ๆ และติดเอกสารประกาศ ณ ที่ทำการกองทุน

2.1.5 มีการแจ้งข่าวสารให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบอย่างทั่วถึงทุกคน อาจใช้วิธีการผ่านตัวบุคคลที่เชื่อถือได้ ผ่านหัวหน้ากลุ่ม เป็นต้น และควรทำอย่างสม่ำเสมอโดยการเปิดเวทีประชาคมเพื่อเปิดเผยข้อมูล และความคืบหน้าในการดำเนินการต่าง ๆ เช่น แนวทางการปล่อยกู้ จำนวนคนที่กู้ จำนวนเงินที่กู้ไปแล้ว จำนวนหนี้สูญ จำนวนเงินที่เหลือ การติดตามการใช้หนี้ ปัญหาอุปสรรคที่เกิดขึ้น ตลอดจนข่าวสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

2.1.6 การจัดประชุมสมาชิกในชุมชนเพื่อให้คนในชุมชนมารับฟังข่าวสารข้อมูล และควรเปิดโอกาสให้ทุกคน ได้แสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระและเต็มที่ และมีส่วนร่วมในการที่จะตัดสินใจในฐานะสมาชิกของชุมชน

2.1.7 กองทุนควรเน้นกระบวนการเรียนรู้ การมีส่วนร่วม การใช้ภูมิปัญญา การติดตาม การประเมินผลที่ดี การวางแผนหมุนเวียนให้เกิดการบริหารงานที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนต่อไป

2.2 ข้อเสนอแนะการนำเงินกู้ไปพัฒนากิจกรรมอาชีพของสมาชิกกองทุน

2.2.1 ผู้กู้ควรวางแผนโครงการก่อนตัดสินใจขอกู้เงินจากกองทุน เนื่องจากเมื่อได้รับเงินมาแล้วหากผู้กู้ยังไม่ดำเนินกิจการในทันที จะทำให้ไม่สามารถนำเงินมาชำระคืนแก่กองทุนได้ตามกำหนด

2.2.2 การประกอบอาชีพค้าขายอาหารของผู้กู้ ควรมีการจัดเตรียมวัตถุดิบ อุปกรณ์ในการประกอบอาหารที่สะอาด เพื่อความมั่นใจแก่ผู้บริโภคว่าจะได้รับสินค้าที่คุ้มค่ากับเงินที่จ่ายไป สังเกตได้จากพฤติกรรมของผู้บริโภคส่วนใหญ่ในชุมชน จะนิยมบริโภคอาหารที่ใหม่และถูกสุขลักษณะอนามัย

2.2.3 ในการประกอบอาชีพค้าขายหรือบริการของผู้กู้ในชุมชน ผู้ประเมินพบว่าบางกิจการ ยังไม่เป็นที่รู้จักในชุมชนมากนักจึงควรมีการประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ภายในชุมชน เช่น เมื่อมีกิจกรรมงานบุญต่าง ๆ ที่วัดโพธิ์ ชุมชนสามารถนำผลผลิต สินค้าของผู้กู้หรือสมาชิกในชุมชนมาตั้งแนะนำหรือทดลองใช้เพื่อการประชาสัมพันธ์ได้

2.2.4 ผู้กู้ควรจัดการวางแผนทางการตลาดเพื่อทราบช่องทางการจัดจำหน่ายสินค้าของตน แต่เนื่องจากผู้กู้ส่วนใหญ่ยังไม่มีความรู้เรื่องการตลาดเพียงพอ หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรเข้ามาให้คำแนะนำแก่ผู้กู้ โดยคณะกรรมการประสานงานให้กับผู้กู้ เช่น การจัดอบรม การจัดเวทีประชาคมกลุ่มผู้กู้ เป็นต้น

2.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการค้นคว้าวิจัยครั้งต่อไป

ผลการประเมินโครงการดังกล่าวข้างต้นสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการงานกองทุนได้ในลำดับต่อไป ผู้ประเมินมีข้อเสนอแนะในการประเมินโครงการกองทุนหมู่บ้าน และชุมชนเมืองดังนี้

2.3.1 ควรทำการประเมินโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนอื่น ๆ และเนื้อหาอื่นเพิ่มขึ้น

2.3.2 ควรมีการศึกษาการประเมินโครงการเกี่ยวกับการบริหารจัดการกองทุนอื่น ๆ ให้มากขึ้น เพราะผลจากการประเมินโครงการกองทุนชุมชนเมือง ชุมชนหลังวัดโพธิ์ ทำให้ทราบเหตุผลและผลด้านเศรษฐกิจ สังคม ความต้องการของสมาชิกในชุมชน ช่วยให้สมาชิกในชุมชนมีการพัฒนาสภาพแวดล้อม เกิดพลังในชุมชนที่จะร่วมกันสร้างความเข้มแข็งในชุมชนของตนเอง

2.3.3 ก่อนการจัดทำโครงการกองทุน ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับความต้องการของหมู่บ้านและชุมชน เพื่อทราบความคิดเห็น วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างแท้จริง

2.3.4 ควรมีหน่วยงานของภาครัฐเข้ามาแนะนำ ส่งเสริมด้านการวางแผนงานทางการตลาด ในการประกอบอาชีพของประชาชนชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

2.3.5 รัฐบาลควรสนับสนุนด้านเทคโนโลยีให้กับประชาชนในชุมชนให้มีความรู้เพิ่มมากขึ้น เพื่อที่สามารถจะนำไปใช้เพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพได้

บรรณานุกรม

- ข้าวท้องถิ่น. (14 สิงหาคม 2545). ชี้ออกทุนหมู่บ้านไม่จำเป็นจริง. ไทยรัฐ : 12
- ข้าวเศรษฐกิจ. (2 กรกฎาคม 2545). บัณฑิตกองทุนวอนรัฐจ้างต่อ. ไทยรัฐ : 8
- คณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ, สำนักงาน. 2544. **ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 ว่าด้วยคณะกรรมการกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ พ.ศ. 2544 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2544.** สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี
- ธนาคารแห่งประเทศไทย. (2545). นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อม SMEs, ภาวะการขาดดุลการค้าของประเทศไทย [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://bot.or.th>.
- ระเบียบกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์. (2544). การประชุมคณะกรรมการกองทุนชุมชนหลังวัดโพธิ์ ครั้งที่ 1.
- โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย. (2545). ความยากจนของประเทศ [ออนไลน์]. ได้จาก: http://geocities.com.sk_citizen.
- สุวิมล ศิริกานันท์. (ม.ป.ป.). **ระเบียบวิธีการวิจัยทางสังคมศาสตร์ : แนวทางสู่การปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมหวัง พิธิยานุวัฒน์. (2544). **รวมบทความทางการประเมินโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่6. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. (ม.ป.ป.). **กองทุนหมู่บ้านเป้าหมายยุทธศาสตร์การบริหารจัดการ.** ชุดความรู้เพื่อชุมชน1. (ม.ป.ท.).
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการประเมินเพื่อพัฒนา.** ทศน์ทอง.
- สำนักมาตรฐานการศึกษา สำนักงานสถาบันราชภัฏ กระทรวงศึกษาธิการ สำนักมาตรฐานอุดมศึกษา ทบวงมหาวิทยาลัย. (2545). **ชุดวิชาการวิจัยชุมชน.** นนทบุรี : เอส.อาร์. พรินต์.
- องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย. (2545). **สภาพแวดล้อมของประเทศไทยในปัจจุบัน, ความเดือนร้อนและการเป็นหนี้สินของประชาชน, ความล้มเหลวของท้องถิ่นชนบท, ค่านิยมในกระแสวัฒนธรรมและสินค้าจากต่างประเทศ** [ออนไลน์]. ได้จาก: <http://mcot.or.th>